S. BERNARD. 13. Monstruosa res, lingua magniloqua, et manus otiosa : sermo multus, et fructus nullus. Lib. 2, *de Consid. ad Eugen. Pap.*

14. Verbosum adolescentem et studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud quam justitiæ hostem reputes. *Ibid.*, lib. 4.

15. Cum loquitur quis, non studeat eloquentiæ, sed sermo ejus sit potius rusticanus, quam urbanus. In *speculo monachorum.*

DIONYSIUS CARTHUS. 16. Eloquentia animum mollit, et ad consentiendum aures inclinat, nisi sapientia audientibus adsit atque justitia. Super *Acta Apostol.*, cap. 24, art. 24.

S. EUSEBIUS CÆSAR. 17. Plus movet corda hominum vitæ sanctitas, quam ornata eloquentia. *Epist. ad Damas. Pap. de morte D. Hieron.*

GILLEBERT. NGLUS. 18. Magna eloquentiæ laus est, causam quam susceperis, apte exequi, et ad ejus commodum cuncta referre. Serm. 27, super *Cant.*, apud S. Bernard., num. 2.

19. Nusquam evidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quam si humilem materiam exequaris ornate, et sermonis temperamento attollas, quæ per se jacere videbantur. *Ibid.*

20. Quanto æs auro vilius, tanto inferior est eloquentia multorum veræ sapientiæ fructu. Super 2 *Paralip.*, cap. XII.

21. Eloquentia hæretici præparata est ad animas decipiendas, et quoscunque associare potest, spirituali morte perimit. Super *Proverb.*, cap. VII.

S. GREGOR. MAGNUS. 22. Plerumque dum proprietas verborum attenditur, sensuum virtus amittitur. Lib. 1, in *Registro* indict. 9, cap. 28, epist. 28, *ad Aristobulum ex-Præfectum.*

S. HIERON. 23. Nec rusticus et simplex frater, ideo se sanctum putet, si nihil noverit ; nec peritus et eloquens lingua æstimet sanctitatem : multoque melius est e duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere quam eloquentiam peccatricem. Epist. 2, *ad Nepotian.*

24. Veræ eloquentiæ torcularia, non verborum pampinis, sed sensuum, quasi uvarum expressionibus redundant. *Ibid.*, epist. 4, *ad Rustic.*

25. Ejusdem eloquentiæ est, et paucamultis, et multa paucis verbis posse dicere. Epist. 15, *ad Pammach.*

26. Vir nobilis et urbanæ eloquentiæ, non habet quidquam in eloquio rusticitatis admixtum. In præfatione super *Isaiam.*

27. Eloquentiæ, quæ verborum sit fronde composita, facile vulgus cedit ignobile. Super *Ecclesiasten*, cap. X, super illud *Psalm.* XI : *Eloquia Domini.*

HUGOCARD. 28. Quid eloquentiæ in sanctis reperitur, totum in laudem Dei cedit; nihil sanctorum viribus, sed Dei virtuti adscribitur. Super *Genes.*, cap. XXIV.

29. Eloquentia scientiæ sæcularis, quasi meretrix, auditores suos allicit : adeo ut non sit fovea, a qua facilius non explicarent se homines. Super *Prov.*, cap. XXII.

30 Non magis quæras ornatum verborum, quam fructum auditorum. Super *Ecclesiastic.*, cap. IV.

S. JOANNES CHRYSOST. 31. Eloquentes plurimos video, sed probos invenire non possum. Serm. *de Hieremia.*

32. Nihil prodest habere te verba, si scientiam non habueris : nihil prodest habere te verba, habere te scientiam, si non habueris opera. Homil. 11, super *Marc.*

JOAN. GERS. 33. Exigitur eloquentia torrens et vehemens, suadibilis et suavis, copiosaque, ne adhæreat lingua palato, et arescat. Serm. *in concilio Rhemensi*, considerat. 2.

JOANNES SARESB. 34. Nihil utilius, nihil ad gloriam aut res acquirendas commodius juventuti, quam eloquentia, quæ ex eo plurimum comparatur, si rerum in mente, et in ore copia sit verborum. Lib. 7, *de Nugis curial.*, cap. 12.

JOAN. TRITH. 35. Nequaquam in eloquentia, sed in virtute Dei regnum est. Super Prolog. *Regulæ S. Bened.*, cap. 2.

36. Quidquid non ædificat, prorsus abjiciendum est, profunda namque et sensum et devotionem auferunt eloquentiæ verba. *Ibid.*

S. ISIDORUS HISPAL. 37. Sæpe reperitur simplicitas veridica, et composita falsitas quæ hominem suis erroribus allicit, et per linguæ ornamenta laqueos dulces spargit. Lib. 3, *de Summo bono*, cap. 15, sent. 8.

38. Antiqui forensem eloquentiam, caninam facundiam nuncupabant. *Ibid.*, cap. 56, sent. 2.

S. ISIDORUS PELUSIOTA. 39. Eloquentem hunc esse statuerim, qui id quod animo concepit, perspicua oratione demonstrare potest : non qui doctissimis ac sublimibus verbis, ea etiam quæ clara et dilucida sunt, obscurat. Lib. 3, epist. 42, *ad Theodor.*

LACT. FIRM. 40. Veritas licet possit sine eloquentia defendi, ut est a multis sæpe defensa : tamen claritate ac nitore sermonis illustranda, et quodammodo differenda est, ut potentius in animos influat, et vi sua instructa, et luce orationis ornata. Lib. 1, *de Divin. inst.*, cap. 1.

S. LEO I 41. Ad erudiendum Dei populum, nullorum est utilior forma, quam martyrum eloquentia. Serm. *in Natali S. Laurent.*

LUDOVICUS BLOSIUS. 42. Memento salutem animæ, non in eloquentia, neque in venustate sermonis sitam esse. In *Canon. vitæ spirit.*, cap. 16.

43. Non improbanda eloquentia est, sed abusus eloquentiæ vituperandus est. *Ibid.*

S. MAXIMUS MART. 44. Eloquentia sæpe nihil quod sit pretiosum, magnive faciendum in profundo habet. *De Ecclesiast. mystagog.*

S. PETRUS CHRYSOL. 45. Sepenenda est eloquentiæ voluptas, quando scientiæ deposcitur fortitudo. Serm. 18.

S. SIDONIUS EPISCOPUS. 46. Moris est eloquentibus viris, ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus : et illic stylum peritum, quasi quemdam fœcundi pectoris vomerem figere, ubi materiæ sterilis argumentum velut arida cespitis macri gleba jejunat. Lib. 8, epist. 10, *ad Ruricium.*

THOMAS A KEMPIS. 47. Plus est optanda bona et pura conscientia, quam sublilis et verbosa eloquentia. Serm. 12, *ad Novit.*, divis. 5.

48. Multa pulchra verba non implent saccum, nec eloquentia verborum sanctificat otiosum, neque ambitiosum. In *Hortulo rosar.*, cap. 6.

IN VITIS PATR. 49. Eloquentia sine virtutibus moribusque honestis, panis profecto sine sale esse videtur. In Append. *Heraclidis*, cap. 36.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

ARISTOTEL. 50. Eloquentia, quæ sapientiæ conjuncta est, humanæ est vitæ gubernatrix. *De Rhetor. ad Alexandr.*

CICERO. 51. In eloquentia multa sunt, quæ teneant, quæ si omnia summa non sunt, cum pleraque magna sint, necesse est ea ipsa quæ sunt, mirabilia videri. Lib. 1, *de Oratore.*

52. Is eloquens est, qui et humilia subtiliter, et magna graviter, et mediocria temperate potest dicere. *Prosec.*

53. Is est eloquens, qui potest parva submisse, modica temperate, magna graviter dicere. *De perfect. Oratore.*

54. Eloquendi vis, quam est præclara, quamque divina! quæ primum efficit, ut ea quæ ignoramus, discere; et ea quæ scimus, alios docere possimus. Lib. 2, *de Nat. Deor.*

55. Quid est tam inhumanum, quam eloquentiam a natura ad salutem hominum, et conservationem datam, ad bonorum pestem perniciemque convertere? Lib. 2 *Offic.*

56. Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Lib. 2 *Tusc. quæst.*

PLINIUS II. 57. Orationi et carmini parva est gratia, nisi eloquentia sit summa. Lib. 5, epist. 8, *ad Capitonem.*

58. Ut quasdam artes, ita eloquentiam, nihil magis quam ancipitia commendant. Lib. 9, epist. 26, *ad Lupercum.*

SENECA. 59. Quo plura exempla inspecta sunt, plus eloquentia proficitur. Lib. 1, *Controvers.*

60. Magna et varia res est eloquentia, nec adhuc ulli sic indulsit, ut tota conlingeret : satis felix est, qui in aliquem ejus partem est receptus. Lib. 3, *de Declamat.* in proœmio.

61. Nihil æque eloquentiam, et omne aliud studium auribus deditum vitiavit, quam popularis assensio. Epist. 102.

Vide etiam tit. *Doctrina*, sent. 8, 11 ; *Laus in genere*, sent. 102, 103 ; *Sapientia*, sent. 105.

EPISCOPUS.

Etymologia. Nihil aliud interpretatur episcopus, nisi superinspector, maxime cum solio in Ecclesia editiore resideat, et ita cunctos respiciat, ut et cunctorum oculi in ipsum respiciant. *De Dignitate sacerdotali*, cap. 6. S. AMBROS.

Episcopatus græcum nomen est, atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præcilitur, eis quibus præficitur, superintendit curam eorum scilicet gerens. *Prosec.* S. AUGUST.

Ἐπί quippe super, σκοπός vero intentio est : ergo ἐπισκοπεῖν græce, si velimus, latine superintendere possumus dicere. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 19.

Episcopus dicitur superintendens, quia super omnes debet intendere, pro omnibus sollicitus esse, omnes vita et doctrina transcendere. Super 1 *ad Tim.*, cap. III. HUGO CARD.

Definitio. Quid aliud est episcopus, quam is qui omni principatu et potestate superior est, et quoad hominem licet, pro viribus imitator Christi Dei factus? Epist. 5, *ad Trallianos.* S. IGNATIUS MARTYR.

Divisio. Episcoporum ordo in tria dividitur : episcopos, archiepiscopos, patriarchas. Lib. 1, *de Sacrament.*, cap. 40. HUGO A S. VICTORE.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. In episcopo vita formatur omnium, ut placido et pacifico judicio præferatur, vir omnibus qui eligatur ex omnibus, et qui medeatur omnibus. Lib. 10, epist. 82, *ad Vercellens. Ecclesiam.* S. AMBROS.

2. Honor et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. *Prosec.*

3. Si regum fulgori compares, et principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum, ad auri fulgorem compares. *De Dignitate sacerdotali*, cap. 2.

4. Sicut nihil est episcopo excellentius, sic nihil est miserabilius, si de sancta via episcopus periclitetur. *Ibid.*, cap. 3.

5. Honor episcopalis coram hominibus præclarus est, sed si ruinam sustineat, dolor magnus est. *Prosec.*

6. Nam quanto præ cæteris gradus episcopalis altior est, tanto si per negligentiam dilabitur, ruina gravior est. *Ibid.*

7. *Si quis episcopatum desiderat*, hoc est, si epis-

copus esse desideras, magnum est quod esse cupis; sed si et opus bonum simul complectaris : nam si aliter esse cupis, episcopus esse non potes. *Ibid.*, cap. 4.

ANTHERIUS PAPA. 8. Mutationes episcoporum scitote communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non propria cujusquam voluntate, aut dominatione. *Epist. omnibus episcopis.* et habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 7, quæst. 1, canon. *Mutationes.*

S. ANTONIN. 9. Qui nec regiminis in se rationem habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen correxit, canis impudicus dicendus est magis, quam episcopus. Part. 1, tit. 3, cap. 7, § 1.

10. Multis virtutibus debet splendere vita pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. *Prosec.*

11. Non enim loca, sed vita et mores sanctum faciunt episcopum : unde ex officio suscepto non licentiam peccandi, sed necessitatem bene vivendi se noverit assecutum. *Ibid.*, tit. 15, cap. 5.

12. Episcopatus dicitur status perfectionis activæ, qui alios debet perficere, scilicet subditos. Part. 2, tit. 3, cap. 5, § 3.

S. ATHANAS. MAGNUS. 13. Ecclesia non deserenda est ab episcopo : magni enim sceleris est, episcopum ecclesiam deserere, et negligere gregem Dei. *Prosec.*

14. Pastorum absentia, lupis invadendi gregis occasionem præstat. *Apolog. ad imperator. Constantium.*

S. ATHANAS. PATRIARC. 15. Quantum damni et jacturæ facit, qui dignitatem adeptus, non exercet ministerium recte et assidue. Epist. 3, *ad Episcop. Apameæ.*

16. Ego eum, cui grex Christi commissus est, si dignitatem muneris norit, iniquum esse arbitror, non usque ad sanguinem assidue ei studere, et incumbere. *Ibid.*, epist. 4, *ad Eumdem.*

17. Quid justius, quam si episcopus quisque jubeatur, vel nolit, ad diœcesim suam redire, quod debitum solvere teneatur. *Ibid.*, epist. 8, *ad Imperat.*

S. AUGUST. 18. Nihil est in hac vita difficilius, laboriosius, periculosnis episcopi officio, sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster imperator jubet. Epist. 148, *ad Valerium.*

19. Sciat se non esse episcopum, qui præesse cupit, non prodesse. In dialogo 65 *Quæst.*, quæst. ultima.

20. *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Exponere voluit Apostolus, quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris : ut intelligat non se esse episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Lib. 19, *de Civit. Dei*, cap. 19.

21. Oportet episcopos non tantum docere, sed et discere : quia et ille melius docet, qui quotidie crescit et proficit discendo meliora. Lib. 5, *de Baptismo*, cap. 26.

22. Byrrhum pretiosum forte decet episcopum, quamvis non deceat Augustinum. Serm. 2, *de Vita clericor.*

23. Non est episcoporum servare aurum, et a se revocare medicantis manum. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 12, quæst. 1, can. *Nolo.*

24. Episcopalis dignitas nobis fructuosior erit, si gregem Christi deposita magis collegerit, quam retenta disperserit. *De Gestis cum Emerito.*

25. Sine episcopatu salvi esse possumus, sine christiana vero religione non possumus. Lib. 2, *contra Crescon.*, cap. 11.

26. Secundum honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, episcopus presbytero major est. Epist. 19, cap. 4.

27. Non est episcopatus artificium transigendæ vitæ fallacis. Epist. 216.

28. Longe est gloriosius episcopatus sarcinam propter Ecclesiæ vitanda periculosa deposuisse, quam propter regenda gubernacula suscepisse : ille quippe se honorem, si pacis ratio pateretur, digne accipere potuisse demonstrat, qui acceptum non defendit indigne. Epist. 238.

29. Si Dominum cogitamus, locus iste altior specula vinitoris est, non fastigium superbientis si cum volo retinere episcopatum meum, dispergo gregem Christi, damnum est gregis, non honor pastoris. *De Gestis cum Emerito.*

30. Non episcopi propter nos sumus, sed propter eos quibus verbum et sacramentum Dominicum ministramus. Lib. 2, *contra Crescon.*, cap. 11.

31. Pro pace Christi episcopi debent esse, aut debent non esse. *De Gestis cum Emerito.*

32. Episcopi propter christianos populos ordinamur. Quod ergo christianis populis ad christianam pacem prodest, hoc de nostro episcopatu faciamus. *Ibid.*

33. Es episcopus multis curis occupatus, ut ego : unde nec tibi facile vacat prolixum aliquid legere, nec mihi scribere. Epist. 23.

34. Totius plebis grande scandalum est, cum episcopos suos, quos pro magno habent, sordida avaritia maculatos putant, dum maligna species non vitatur. Epist. 239.

35. Die omni et omni hora, et cura omnino continua cogitare debet episcopus, quantæ dispensationis sarcinam gerat, qualem de illa rationem Domino suo reddat. Homil. 24, *ex* LIII *Homil.*

36. Ecclesia ab apostolorum temporibus, per episcoporum successiones certissimas usque ad

nostra, et deinceps tempora perseverat. Lib. 1, *contra Advers. legis*, cap. 20.

37. Episcopi non sanatis magis, quam sanandis hominibus præsunt. *De Morib. Eccles.*, cap. 32.

S. BERNARD. 38. Quid prodest, si episcopi canonice eligantur, et non canonice vivant! Serm. *ad Clerum Rhemens.*

39. Pro episcopatibus imprudenter hodie decertatur, ut Ecclesiarum redditus in superfluitatis et vanitatis usus dissipentur. Serm. 6, super *Qui habitat.*

40. Revereamur episcopos, sed vereamur labores eorum : si labores pensamus, non affectamus honores. *Prosec.*

41. Inhumane eorum redarguis opera, quorum onera refugis. Serm. 12, super *Cant.*

42. Insolentiæ clericorum mater est negligentia episcoporum. Epist. 152, *ad Innocent. Pap.*

43. Non magnum est te episcopum fieri; sed episcopum pauperem vivere, id plane magnificum. Epist. 24, *ad Magistrum Gilbertum episcop. Londiniensem.*

44. In omnibus actis suis vel dictis, nihil suum quærat episcopus, sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut utrumque. Epist. 42, *ad Henric. Senonens. archiep.*

45. Monstruosa res, gradus summus, et animus infimus : sedes prima, et vita ima : ingens auctoritas, et nutans stabilitas. Lib. 2, *de Consid. ad Eugen. Pap.*

46. Satis superque episcopi ad manum habent, quibus animas credant; et cui suas committant facultates, non inveniunt. *Ibid.*, lib. 4.

47. Domum episcopi decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas, horum disciplina custos. *Ibid.*

48. Ubi, proh dolor! reperimus episcopos, qui post adeptam dignitatem, in humilitate se contineant? Serm. *ad Clerum in concilio Rhemens.*

S. BONAV. 49. Episcopus debet esse leo fortissimus bestiarum, ut ad nullius paveat occursum. Super *Luc.*, cap. VI.

S. BRUNO. 50. Apostoli fortes fuerunt in bello, non molles in serico. *Ibid.*, cap. 7, in illud : *Quid existis videre?*

51. Quoniam qui desiderat episcopatum, operari bonum desiderat : ergo necesse est volentem episcopari, esse irreprehensibilem, quia si sit reprehensibilis, quandiu in eo est, bonum operari nequit. Super I *Timoth.* III.

52. Videte, homines, quantum episcopos vestros diligere debeatis : lumina vestra sunt, oculi vestri, et lucernæ vestræ sunt. Serm. 3, *de Confess.*

53. Necesse est episcopum ante oculos habere, exempla præteritorum, iisque utatur ad regendum eos, qui vel asperis vel lenioribus opus habent sermonibus. Lib. 2, *Constit.*, cap. 25. S. CLEMENS PAPA.

54. Episcopus vilem suppellectilem et mensam et victum pauperem habeat, et dignitatis suæ auctoritatem, fidei et vitæ meritis quærat. Et Habet. in *Decret. Gratiani*, part. 1, dist, 41, can. *Episcopus.* CONCIL. CARTH. 4.

55. Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem ordinario subjectas tantum : si secus factumfuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso jure suspensi. Session. 6. CONCIL. TRIDENT.

56. Utile et salutare est, cum se episcopus per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum. Epist. 4. S. CYPRIAN.

57. Scire debes episcopum in Ecclesia esse, et Ecclesiam in episcopo ? et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Epist. 69, *ad Florentium*, cap. 4.

58. Oportet episcopum non tantum docere, sed et discere : quia ille melius docet, qui quotidie crescit, et proficit discendo meliora. Epist. 74, *ad Pompeium*, cap. 4.

59. Hæretici nemine episcopatum dante, episcopi sibi nomen assumunt. *De Unitat. Eccles.*

60. Episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem, qui episcopatus nec unitatem vult tenere nec pacem. Epist. 52, *ad Antonian.*

61. Episcopus aut sanctissimus est, aut diabolus. *Prosec.* S. CYRILLUS HIEROSOL.

62. Magni certe meriti status episcopalis, sed periculi infiniti : levissimum peccatum aliis imputandum, gravissimum episcopo imputatur.

63. Pontificis vitium in subditos diffunditur per exemplum. Epist. *ad Augustin. de miraculis D. Hieronymi.*

64. Quot ovium Christi, vel negligentia episcopi, vel exemplo in peccata deviant, de tot tenetur Domino reddere rationem. *Ibid.*

65. Securius est episcopalem statum fugere, quam appetere. *Ibid.*

66. Laudo certe episcopatum tanquam vicariatum Domini nostri Jesu Christi; sed illos, qui in eo vitam agunt militum terrenorum, qui mundi gloriam et pompas appetunt, non collaudo, imo eis consulo ut effugiant quantum possunt. *Ibid.*

67. Quamvis episcopatus sit dignitas magna, habet tamen summum laborem, et maximam sollicitudinem sibi annexam : ita ut potius appelletur opus quam dignitas. Super I *ad Timot.*, cap. III, art. 3, super illud : *Si quis episcopatum desiderat.* DIONYSIUS CARTHUS.

S. ELIGIUS. 68. Dum timeo de me, et dum formido de animabus mihi commissis, duplici timore ac dolore consumor. Homil. 12.

S. EVARIST. PAPA. 69. Sicut vir non debet adulterare uxorem suam, ita nec episcopus Ecclesiam suam. Habet. in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa 7, quæst. 1, canon. *Sicut*.

GRATIANUS. 70. Episcopus, qui crimina non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quam episcopus. In *Decret.* part. 1, dist. 83, can. *Nemo*.

71. Omnis electio episcopi a principibus facta, irrita maneat. *Ibid.*, dist. 63, can. *Omnis*.

72. Si quis episcopus secularibus potestatibus usus, Ecclesias per ipsos obtinuerit, deponatur, et segregentur ab Ecclesia omnes qui illi communicant. *Ibid.*

73. Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet. *Ibid.*, dist. 90, can. *Dissidentes*.

S. GREGOR. MAGNUS. 74. Tunc laudabile fuit episcopatum quærere, quando per hunc quemquam dubium non erat ad supplicia graviora pervenire. Part. 1 *Pastoralis*, cap. 8.

75. Locum episcopi tenere, grandis est honor : sed grave est pondus istius honoris. Homil. 26, super *Evang.*

76. Necessitatem patientibus pontificale convenit adesse subsidium. Lib. 3, in *Registro*, indict. 2, cap. 28, epist. 28, *ad Candidum defensorem*.

77. Ille ad episcopatum eligatur, quem dignum vita et mores ostenderint : et nullus ex datione pecuniæ, vel quarumlibet patrocinio personarum seu proximitatis patiatur accedere. *Ibid.*, lib. 7, indict. 1, cap. 5, epist. 5, *ad Brunichildam reginam Francorum*.

78. Si actus dissentiat a nomine, episcopatus nomen non est in honore, sed onere. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 117, epist. 117, *ad Syagrium episc.*

79. Nec novum, nec reprehensibile est in eligendo episcopo, vel quocunque alio se vota in duas partes dividere : sed grave est, quando in hujusmodi causa, non ex judicio, sed ex solo favore venit electio. *Ibid.*, lib. 8, ind. 8, cap. 40, epist. 40, *de Eligendo episcopo*.

80. Dignitas episcopi non constat in ambitione culminis, sed in sublimitate virtutis. Lib. 5, in I, *Reg.*, cap. I, super illud : *Perrexit omnis populus in Galgala*.

81. Episcopo episcopatus nomen non est in honore, sed onere. Lib. 7, in *Registro*, ind. 2, cap. 117, epist. 117, *ad Syagrium episcop. Augustod.*

82. Nihil in Episcopali cervice splendidius fulget, quam humilitas. *Ibid.*, lib. 2, indict. 11, cap. 93, epist. 54, *ad Joan. episcop. Ravennat.*

83. Vere episcopalem vitam sequeris, si per zelum, linguamque tuam hos qui a fidei veritate dissentiunt, in Ecclesiæ unitatem reduxeris. *Ibid.*, cap. 98, epist. 59, *ad Euticium episc. Tundarinum*.

84. Episcopatum appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quærit. Part. 1 *Pastoral.*, cap. 8.

85. Sacrum episcopatus officium, non solum non diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cogitationis cæterorum subjectione pascitur. *Ibid.*

86. Apostolorum profecto nunc in Ecclesia episcopi locum tenent. Homil. 26, super *Evang.*

87. Episcopus cum loco mutet mentem. Lib. 5, in *Registro*, indict. 14, cap. 129, epist. 29, *ad Secundin.*

88. Episcopus non sibi credat solam lectionem, orationem sufficere, ut remotus ab aliis studeat sedere, et de manu nihil fructificare ; sed longam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat ; quia si hoc non habet, vacuum episcopi nomen tenet. *Ibid.*

89. Quisquis episcopatum non ad elationis pompam, sed ad utilitatem adipisci desiderat : prius vires suas, cum hoc quod est subiturus onere metiatur : ut si impar est, abstineat, et ad id cum metu etiam, qui se sufficere existimat, accedat. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 110, epist. 110, *ad Syagrium episcop.*

90. Episcopi cujusque indumenti honor, humilitas atque justitia est. *Ibid.*, cap. 129, epist. 129, *ad Maxim. episc. Salonitan.*

91. Ecclesiæ lychnus, est episcopus. Epist. 18, *ad Cæsariens.* S. GREGOR. NAZ.

92. Non omnes episcopi, episcopi sunt (qui bene ministrat, bonum gradum acquirit). Attendis Petrum, sed et Judam considera : Stephanum suscipis, sed et Nicolaum respice : probet se unusquisque, et sic accedat. Epist. 1, *ad Heliodor.* S. HIERON.

93. Gloria episcopi est, pauperum inopiæ providere. *Ibid.*, epist. 2, *ad Nepotian.*

94. Episcopi sacerdotes se esse noverint, non dominos : honorent clericos, quasi clericos ; ut et ipsis a clericis, quasi episcopis, honor deferatur. *Ibid.*

95. Sciat episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum curæque præficiat : genus arrogantiæ est, clementiorem te velle videri quam pontifex Christi est. *Ibid.*

96. Episcopus cæcorum esse debet baculus, esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugentium, subvenire pauperibus, visitare languentes, provocare hospitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *Ibid.*, epist. 3, *ad Heliodor.*

97. Domus episcopi et conversatio, quasi in specula constituta, magistra est publicæ disciplinæ : quidquid fecerit, id sibi omnes faciendum putant. *Ibid.*

98. Episcopus et presbyter, et diaconus, non sunt meritorum nomina, sed officiorum. Lib. 1, *advers. Jovian.*

99. Mundi totius, et propriæ Ecclesiæ condimentum, episcopus est. Epist. 82, *advers. Luciferianos.*

100. Ideo scientiæ suæ Deus igniculum in episcopo succendit, ut non sibi tantum luceat, sed et omnibus prosit. *Ibid.*

101. Hæreticus episcopus, hostis est Christi, infatuatum sal, lucerna sine igniculo, oculus sine pupilla. *Ibid.*

102. Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet. *Ibid.*

103. Amari ut parens episcopus debet, non timeri : antiqua sententia est ; quem metuit quis, odit : quem odit, periisse cupit. Epist. 16, *ad Theophil.*

104. Servetur ab episcopis patienter et leniter charitas animi, collegii honor, vinculum fidei, concordia sacerdotii. Epist. 12, *advers. Luciferianos.*

105. *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Opus, non dignitatem : laborem, non delicias. Opus, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio. Epist. 41, *ad Ocean.*

106. Potentia divitiarum, et paupertatis humilitas, vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit. Epist. 45, *ad Evagr.*

107. Tanta debet esse scientia et eruditio pontificis Dei, ut et egressus ejus, et motus, et universa, vocalia sint : veritatem mente concipiat, et toto eam habitu resonet et ornatu, ut quidquid agit, quidquid loquitur, sit doctrina populorum. Epist. 6, *ad Fabiolam, de Vestitu. sacerd.*

108. Omne quod non licet christiano, commune est tam episcopo, quam laico. Epist. 12, *advers. Luciferianos.*

109. Ecclesiæ lumen est episcopus. *Ibid.*

110. Cum ideo episcopus in Ecclesia constituatur, ut populum coerceat ab errore, quantus erit error in populo, cum erat ipse qui doceat. *Ibid.*

111. Vita episcopi, forma debet esse clericorum. Epist. 54, *ad Oceanum, de vita Clericor.*

112. *Qui episcopatum*, inquit Apostolus, *desiderat, bonum opus desiderat.* Videte quid dixerit, bonum opus desiderat, non dignitatem ; si autem despecto opere, solam aspexerit dignitatem, cito corruit. Super *Sophoniam*, cap. III, super illud, I *Tim.* III : *Qui Episcopatum desiderat.*

113. Sciat episcopus sibi populum conservum esse, non servum. Super *Epist. ad Tit.*, cap. I, super illud : *Oportet episcopum.*

114. Episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum et vestitum, his tantum debet esse contentus. *Ibid.*, super illud : *Non turpis lucri cupidum.*

115. Si quis vult pontifex esse, non tam vocabulo, quam merito imitetur Moysen, imitetur et Aaron. Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 1, dist. 36, can. *Si quis.*

116. Episcopi domos non impares ecclesiis magnitudine construunt, pictos delectantur habere thalamos : vestiuntur ibi imagines pretiosis colorum indumentis, pauper autem sine vestibus incedit, et vacuo ventre clamat ostium. O mira, sed perversa delectatio! *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

117. Trojanos gestat paries pictus, purpura et auro vestitos, et christianis panni negantur veteres.

118. Græcorum exercitui dantur arma. Hectori clypeus datur auro splendens, pauperi vero ad januam clamanti non porrigitur panis : et ut verum fatear, pauperes spoliantur sæpe, ut vestiantur lapides et ligna. Lib. 1, *de Claustro animæ*, cap. 1.

119. Ornant prætoria columnis, fores domibus anteponunt, quæ utinam pauperes includerent, non excluderent. *Ibid.*

120. Ecce sacerdos magnus : magnus officio, magnus merito, magnus præmio, magnus suffragio : magnus officio, quia episcopus ; magnus merito, quia dignus cœlo ; magnus præmio, quia beatus ; magnus suffragio, quia noster patronus. Serm. 19, *de Divers.*

121. Sacri canones definiunt nullum in episcoporum dignitatem eligendum, nisi qui prius in sacris ordinibus religiose fuerit conversatus. Lib. 2, *de Sacram.*, part 3, cap. 3.

122. Felix episcopus, qui hoc dicere potest : Quando ego suscepi episcopatum, pauci erant in eo boni, et modo sunt multi. Super *Genes.*, cap. XXX. HUGO CARD.

123. Nunc in Ecclesia Dei nullus ad Pontificatum dignus est, nisi prius noverit, qualiter perfectus vitam suam informare, et sæcularem adhuc agentibus vitam, qualiter religionis rigorem debeat temperare. Super *Levit.*, cap. VIII.

124. Episcopus in mitra habet duo cornua : quia vita simul et doctrina in ipso requiritur. Super *Isai.*, cap. III, *Mystice.*

125. Debent episcopi esse reges, se primo et postea alios regendo : ad hoc enim eliguntur. Sed multi dimisso proprio officio, se animas regendi, alienum officium usurpant : magis enim videntur

comites vel duces, quam episcopi. Super *Hierem.*, cap. XXII.

126. Uno episcopato, tota episcopata est ejus progenies. Super *Ezech.*, cap. XXXI.

127. Nunc si unus fiat episcopus, toti progeniei mutatur nomen suum; quia ipso episcopante, tota sua progenies episcopatur cum illo. Super *Luc.*, cap. XIV.

128. Qui recte vult appetere episcopatum, appetat vero opus, non dignitatem; laborem, non delicias; non crescere fastigio, sed humilitate decrescere. Super I *ad Tim.* III.

129. Multi male intrant in episcopatum : non prodesse appetunt, sed præesse; honorem quærunt, non onus: quietem, non opus; commodum proprium, non salutem animarum : quos introduxit, non Christi charitas, sed propria cupiditas. *Ibid.*

S. IGNATIUS MART. 130. Principes et Cæsares ipsi episcopo pareant, episcopus Christo. Epist. 9, *ad Philadelph.*

131. Qui honorat episcopum, a Deo honorabitur : sicut qui illum ignominia afficit, a Deo punietur. *Ibid.*, epist. 10, *ad Smyrnens.*

132. Quanto taciturniorem videritis episcopum, tanto magis eum reverimini. *Ibid.*, epist. 14, *ad Ephes.*

S. INNOC. III 133. Nomen episcopi plus sonat oneris, quam honoris : quoniam episcopus non tam ut præsit, quam ut prosit eligitur. Lib. 1, *Myster. Missæ.*, cap. 6.

134. Provideat diligenter episcopus, et attendat studiose, ut signum sine significato non ferat; ut vestem sine virtute non portet : ne forte similis sit sepulcro de foris dealbato, intus autem omni pleno spurcitia. *Prosec.*

135. Quisquis autem foris indumentis ornatur, et honestis moribus non induitur; quanto venerabilior apparet hominibus, tanto indignior redditur apud Deum.

136. Pontificalem itaque gloriam jam non honor commendat vestium, sed splendor animarum. *Ibid.*, cap. 64.

137. Episcopus non debet subesse principibus, sed præesse. Lib. 1, *Decretal. const.*, constit. 128.

S JOANNES CHRYSOST. 138. Episcopus debet esse mansuetus, ut magis indulgendo, quam vindicando regat ecclesiam, ut magis ametur, quam timeatur. Homil. 10, super *Matth. Operis imperfect.*

139. Episcopus debet esse esuriens et sitiens justitiam, ut pigros circa opera bona fiducialiter verbo Dei, aut increpationis flagello valeat excitare, magis exemplo suo, quam voce. *Ibid.*

140. Episcopus debet omnium onera portare, quia aliis irascentibus datur venia, ipsi vero nequaquam : quia aliis peccantibus superest excusatio, ipsi vero minime. *Prosec.*

141. Hic enim omnium linguis expositus est, omnium judiciis objectus, et sapientium et insipientium : curis perpetuis obtunditur, tum diurnis, tum nocturnis. Homil. 3, super *Acta Apost.*

142. Episcopus unius civitatis episcopus est : nihilque a navi, quæ fluctibus jactatur, differt. Undique premitur ab amicis et inimicis, a suis et ab alienis. *Ibid.*

143. Episcopus ex eo dicitur, quod omnes inspiciat, cunctaque speculetur. Homil. 10, super I, *Timoth.*

144. Nocet plurimum episcopo præcedens pessima, falsa licet opinio. In fine ante *Morale.*

145. Is cui Ecclesiæ principatus est creditus, quique dignitate episcopatus ornatus est, si non populo quæ agenda sunt dicet, non erit innoxius. Homil. 1, super *Epist. ad Tit.*

146. Episcopum convenit et studio acri, et perpetua vitæ continentia tanquam adamantinis armis circumseptum, quoquo versus circumspicere : nec ubi nudo quis, aut neglecto loco deprehenso lethale vulnus adferat. Lib. 3, *de Sacerdot.*

147. Episcoporum animi tales eligantur, qualia olim in Babylonia fornace Sanctorum illorum corpora divinæ gratiæ largitas exhibuit. *Ibid.*

148. Oportet episcopum angelum esse, nullæ humanæ perturbationi vitiove subjectum. Homil. 10, super I *Timot.*

149. Episcopum vivere, portabile est : sed mori episcopum, horribile. In cap. 4, *Regulæ S. Bened.*, verbo *Judicium.* JOAN. TRITH.

150. Delectabile quidem est vivere episcopum, sed o quam terribile et horrendum est mori prælatum ! In cap. 7, *Regulæ S. Bened.*, grad. 12.

151. Qui non se dignum ad episcopatum existimat, locum ejus qui dignus est, non præoccupet : gravius enim condemnabitur, qui indignus suscipit quod non meretur. Lib. 3, *de Sum bono*, cap. 34, sent. 1. S. ISIDORUS HISPALENS.

152. Plerique suæ magis utilitatis causa, quam gregis præesse desiderant : nec ut prosint Præsules fieri cupiunt, sed magis ut divites fiant et honorentur. *Prosec.*

153. Suscipiunt enim sublimitatis culmen, non pro pastorali regimine, sed pro solius honoris ambitione. *Ibid.*, sent. 5.

154. Ignorantia præsulum, vitæ non congruit

subjectorum : desinat præsul locum docendi suscipere, qui nescit docere. *Ibid.*, cap. 35, sent. 1.

155. Duræ sunt quiete vivere volentium sarcinæ curarum episcopalium. *Ibid.*, cap. 39, sent. 1.

156. Agnoscat episcopus se esse conservum plebis, non dominum : verum hoc charitas, non conditio exigit. *Ibid.*, cap. 42, sent 3.

157. Ita præmineas merito, sicut et gradu. *Ibid.*, cap. 45, sent. 1.

158. Notandum est vehementer ab omni pontifice, ut tanto cautius erga commissos agat, quanto durius a Christo judicari formidat. *Ibid.*, cap. 46, sent. 18.

159. Episcopo dum consecratur, datur baculus, ut ejus judicium subditam plebem, vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat. Lib. 2, *de Offic. Eccles.*, cap. 5.

160. Episcopus nec sancta ingredi, nec nomen antistitis poterit possidere, qui et terrenis desideriis gravatur, et expers est scientiæ veritatis. Super *Levitic.*, cap. XIII.

S. ISIDORUS PELUSIOTA. 161. Episcopus et nomen et res ipsa divinum quiddam est, atque omni alio munere ac dignitate præstantius. Lib. 2, epist. 125, *ad Theodos. presbyt.*

162. Grave est eum, qui inter subditos censetur, peccare : gravius eum qui divino cultui consecratus est : longe vero gravissimum, eum qui pontificis dignitatem nactus sit. Lib. 3, epist. 15, *ad Elisæum Monach.*

163. *Si quis episcopatum desiderat.* Non dixit, Unusquisque episcopatum desideret, non præcepit, non imperavit, non legem sanxit : non dixit, Quilibet desideret, sed bonum opus desiderat, sc. arduum negotium. *Prosec.*

164. Opus est hæc res, non ludus atque animi oblectatio; cura, non luxus : munus referendis rationibus obnoxium, non imperium ab omni censura liberum atque immune : paterna procuratio, non tyrannica licentia : dispensatoria præfectura, non ejusmodi potestas, quæ sub reddendarum rationum necessitatem minime cadat.

165. Ego episcopatus opus mirifice laudo, divinum enim est, ipsius autem amorem minime laudo, periculosus enim est. *Ibid.*, epist. 215, *ad Hieronem.*

S. LAURENT. JUSTIN. 166. Instituti sunt plebibus episcopi, veluti mediatores Dei et populi, quatenus piis suis intercessionibus orationumque suffragiis, divinam justitiam erga delinquentes faciant esse placabilem. *De Regim. prælat.* 10.

167. Humilitas pretiosissima corona est pontificum, sine procul dubio nullus in dignitatis culmine positus valet esse securus. *Ibid.*, cap. 14.

168. Non prærogativa terrenæ originis obtinet unctionem, sed dignatio cœlestis gratiæ gignit antistitem. Serm. 2, *in Annivers. die assumpt. ejus, ad Pontific.* S. LEO I.

169. Nulla ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati. Epist. 92, *ad Rustic. Narbonens. episc.*, cap. 1.

170. Episcopus, qui vult splendere virtutibus, laudabilis erit, et in omni loco plurimum dilectionis acquiret : non ambiendo humana, sed promerendo divina. Epist. 55, *ad Pulcheriam august.*

171. Gravis injuriæ episcopus reus est, qui de fratris ecclesia id quod est utilius, aut pretiosius audet vel allicere, vel tenere. Epist. 84, *ad Anastas. episc. Thessalon.*, cap. 19.

172. Requiritur in ordinando sacerdote episcopo præsentia populi, ut sciant omnes et certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur. Homil., 6, in cap. VIII, *Levitici*, super illud : *Convocavit Moyses Synagogam.* ORIGENES.

173. Episcopus non mutat sedem, qui non mutat mentem. Epist. *ad Benign. archiep.* Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa. 7, quæst. 1, can. *Scias.* S. PELAGIUS PAPA.

174. Hæc tuæ administrationis officio exactissime requiruntur : ut per omnia sit in te humilitas non vilescens, dignitas non præsumens. Epist. 15, *ad episc. Carnotens.* PETRUS BLESENS.

175. In episcopali conditione nihil est medium : vel secularis erit tua conversatio et probrosa, vel sancta, et tam apud Deum quam homines gloriosa. *Prosec.*

176. Nihil est quod adeo vitam hominis cito obtenebret, aut illustret, sicut pontificalis auctoritas : cito enim fit vel bonus odor Deo, vel rumor in populo. *Ibid.*

177. Illorum episcoporum vitam detestabilem reputes, quorum incessus erecta cervice, quorum facies torva, truces oculi, minæ terribiles : non collegæ Petri, sed Simonis; non Christi discipuli, sed Neronis. *Ibid.*

178. Non potest esse præclarior famæ titulus in episcopo, quam si viriliter tueatur statum ecclesiasticæ libertatis. *Ibid.*, epist. 20.

179. Episcopus illitteratus, præco est mutus. *Ibid.*, epist. *ad Octavian. cardinal.*

180. Verba episcoporum vim juratoriam in se habent, ut in eis jusjurandum sit, quod est verbum simplex in aliis; et quod in aliis est simplex perjurium, sacrilegium sit illis. *Ibid.*, epist. 51, *ad Joan. episc. Sarisberiens.*

181. Frequens est inter episcopos aliquem invenire, qui primum suæ promotionis annum dedicet sanctitati : cumque in sua novitate sit factus agnus, sed inveteratus aliquot dierum, sit rapacissimus lupus. *Tract. de Inst. episcopi.*

S. PETRUS DAM. 182. *Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Hic evidenter ostenditur, nihil aliud esse Pontificem, quam boni operis sectatorem. *Prosec.*

183. Quid ad episcopatum anhelat possidendum sine bono opere, inane vult nomen induere, sine rei ipsius veritate. Lib. 2, epist. 1, *ad Episc. cardinales.*

S. PET. MAURIT. ABBAS CLUN. 184. Attendens pontificalis ordinis fastigium, attendas et periculum : agnoscens honorem, agnoscas, et laborem : diligens gradum altiorem, formides casum graviorem. *Prosec.*

185. Sicut sanctis episcopis præparatur in altis superior locus ita vita et moribus ex episcopis reservatur in imis inferior infernus. Lib. 2, epist. 50, *ad Atonem Trecens.*

S. SYNESIUS EPISCOPUS. 186. Ego cum meipsum considero, omnino inferiorem sentio, quam ut episcopali fastigio respondere possim. Epist. 105, *ad Fratrem.*

187. Episcopum divinum esse hominem oportet, qui quo vitæ suæ propositum teneat, ab innumerabilibus oculis custoditur. *Ibid.*

188. Palam sine ulla cunctatione dico episcopum nulla omnino labe pollui debere, multum ut ei supersit, tanquam qui aliorum piacula ac sordes abstergat. *Ibid.*

189. Si ad episcopale munus vocer, nolo ementiri dogmata. *Ibid.*

THEOPHYLACTUS. 190. Episcopus, qui voluntariis præsidet, non debet arrogans esse, ut suo consilio et voluntate, citra subditorum sententiam omnia agat, quod tyrannicum est. Super *Epist. ad Titum*, cap. i, in illud : *Non superbum.*

S. THOMAS AQUINAS. 191. Status pontificalis non absque vitio ambitionis desideratur, et quem appetere præsumptuosum est. *De Perfect. vitæ spirit.*, cap. 19.

192. Qui pontificatus honorem suscepit, spirituale magisterium assumit : ridiculum est perfectionis magistrum fieri, qui perfectionem per experimentum non novit. *Ibid.*

193. Ordo episcoporum perfectissimus est. *Ibid.*, cap. 17.

194. Episcopatum quamvis expediat subterfugere, tamen pertinaciter recusare non est bonum. Unde obligare se ad non recipiendum, malum est quia quamvis oblatum recipere quis non debeat, tamen debet recipere injunctum. Super III *Sent.*, dist. 39, quæst. 1, art. 2.

S. THOMAS A VILLANOVA. 195. Oportet te tantum cæteros præcedere virtute, quantum præcedis dignitate. Serm. *Dom.* 3, *Advent.*

Vide etiam tit. *Dux*, sent. 6; *Electio*, sent. 77, 78; *Hospitalitas*, sent. 47; *Papa*, sent. 19; *Pastor*, sent. 56; *Prælatio*, sent. 18; *Privilegium*, sent. 6; *Reddere rationem*, sent. 21, 44; *Simonia*, sent. 40; *Virtutes cardinales*, sent. 28.

EPISTOLA.

S. ANSELM. *Etymologia.* Epistola græce, supermissa latine dicitur, ἐπὶ enim græce, latine super : στολὰ vero missa dicitur. *Prosec.*

Et hinc epistolæ dicuntur supermissæ, eo quod super id quod fideles accipiunt, sint eis missæ. In princ. prologi, super *Epist. ad Rom.*

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AUGUST. 1. Litteræ, quæ de cœlesti civitate nobis venerunt, ipsæ sunt Scripturæ. Super *Psalm.* xc, conc. 2.

2. Tuis epistolis me magis onerare, quam honorare dignatus es. Epist. 131.

S. BERNARD. 3. Ancilla Christi quæ in abscondito litteras recipit, ordinem suum frangit, magnum malum facit, et grande peccatum committit. Serm. 61, *ad Sororem.*

DIDYM. ALEX. 4. Sicut mortalem gloriam homines appetentes in suis conscriptionibus, dignitates, quas putantur habere, præponunt : ita sancti viri in epistolis, quas scribunt, se proferunt servos esse Domini nostri Jesu Christi, æstimantes hanc appellationem supra regna totius mundi consistere. Super *Epist. Jacobi*, cap. 1.

S. GREGOR. MAGNUS. 5. Charitati nihil longe est; quia quos dividunt loca, jungit epistola. Lib. 9, in *Registro*, indict. 4, cap. 61, epist. 61, *ad Quirin. episc.*

6. Tuam suscepi epistolam, solius charitatis calamo scriptam. *Ibid.*, lib. 7, indict. 2, cap. 125, *ad Leandr. episc. Hispan.*

S. HIERON. 7. Blandas et dulces litterulas, sanctus amor non habet. Epist. 2, *ad Nepotian.*

8. Epistola sola res est, quæ homines absentes præsentes facit. Epist. 42, *ad Nitiam.*

9. Quid est, ut ita dicam, tam præsens inter absentes, quam per epistolas et alloqui et audire quos diligas? *Ibid.*

10. Fœderemus amicitias reciprocis epistolis : illæ inter nos currant, illæ sibi obvient, illæ nobiscum loquantur. Epist. 6, *ad Florentium.*

11. Chartæ exiguitas, indicium solitudinis est. Epist. 29, *ad Virgines Hermonenses.*

12. Si amas, scribe obsecranti : si irasceris, iratus licet scribe : magnum et hoc desiderii solamen habebo, si amici litteras vel indignantis accipiam. Epist. 42, *ad Nitiam.*

13. Non debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit. Epist. 43, *ad Chromatium.*

14. Nisi forte negligentiæ semper excusatione socia, asseras te non habuisse quod scriberes; cum hoc ipsum debueris scribere, te non habuisse quod scriberes. Epist. 44, *ad Chrysogon.*

15. Acceptis litteris non respondere, superbiæ est. Epist. 75, *ad Riparium advers. Vigilant.*

16. Suspectæ litterulæ non respondere, argumenta sunt diaboli, mortis æternæ indicia, et luxuriæ nuntia. In *Regula monachor.*, cap. 20.

JOAN. CASS. 17. Ite, cogitationes patriæ, pariter cum epistolis concremamini, nec me ulterius ad illa quæ fugi, revocare tentetis. Lib. 5 *Cœnob. inst.*, cap. 32.

JOAN. TRITH. 18. Usus litterarum ad hoc cognoscitur institutus, ut absentiam amicorum faciat esse præsentem. Epist. 18, *ad Domin. Bartholom.*

S. PETRUS DAMIANUS. 19. Jam se reprimens calamus cohibeat stylum, ne regulam brevitatis excedat epistolare compendium. Opusc. 34, cap. 9.

S. PETRUS MAURITIUS ABB. CLUN. 20. Brevis est epistola, sed multa respondendi materia. Lib. 6, epist. 3, *ad S. Bernard.*

21. Utinam sicut præsentem epistolam, ita vobis mentem mittere possem. *Ibid.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

CICERO. 22. Nunc expromam absens audacius, epistola enim non erubescit. Lib. 5, epist. 12, *ad Lucceium.*

23. Epistolæ offendunt, non loco redditæ. Lib. 11, *Epist. ad Brutum*, epist. 16.

PLINIUS II. 24. Nullas mihi epistolas mittis: nihil est, inquis, quod scribam. At hoc ipsum scribe, nihil esse quod scribas : vel solum illud, unde incipere priores solebant : si vales, bene est, ego valeo, hoc mihi sufficit, estque mihi maximum. Lib. 1, epist. 11, *ad Fabium Justum.*

SENECA. 25. Errat, si quis sperat responsum sibi, quem dilatione lassavit, expectatione torsit. Lib. *de Benefic.*, cap. 1.

26. Nunquam epistolam tuam accipio, ut non protinus una simus. Epist. 40.

27. Si imagines nobis amicorum absentium jucundæ sunt, quanto jucundiores sunt litteræ, quæ vera amici absentis vestigia, verasque notas afferunt? *Prosec.*

28. Nam quod conspectu dulcissimum est, id amici manus Epistolæ impressa præstat agnoscere. *Ibid.*

ERROR.

S. ATHANAS. MAGNUS. *Etymologia.* Error dicitur ab eo quod obliquementem trahat. *De Definit.*

S. AUGUST. *Definitio.* Nihil est aliud errare, quam verum putare, quod falsum est, falsumque quod verum est : vel certum habere pro incerto, incertumve pro certo, sive falsum, sive sit verum. In *Enchirid.*, cap. 17.

S. BERNARD. Error dicitur, quando aliud debet fieri, et aliud fit. Serm. 65, *ad Sororem.*

HUGO A VICTORE. Quid est error? nescire quod rectum est. Homil. 10, super *Ecclesiasten.*

HUGO CARD. Errare est a recta via deviare, et per devium ambulare. Super *Psalm.* CXVIII.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Nullus error, ubi simplex pietatis affectus, atque omnis fidelis est sensus. Super *Psalm.* XXXVII.

S. ANTONIN. 2. Nullibi periculosius erratur, quam cum de ultimo fine tractatur : parvus enim error in principio, maximus est in fine. Part. 4, tit. 11, cap. 4, § 2.

S. AUGUST. 3. Error est, cum sequimur aliquid, quod non ad id ducit, quo volumus pervenire : et quanto magis in via vitæ quis errat, tanto minus sapit. Lib. 2, *de Libero arbit.*, cap. 9.

4. Quædam acutissima et excellentissima ingenia tanto in majores errores ierunt, quanto præfidentius, tanquam suis viribus cucurrerunt. Epist. 52, *ad Macedonium.*

5. Nimis perverse seipsum amat, qui et alios vult errare, ut error suus lateat : quanto enim melius et utilius, ubi ipse erravit, alii non errant, quorum admonitu errore careat, quod si noluerit saltem comites erroris, non habeat? Epist. 7, *ad Marcellin.*

6. Quæ est pejor mors animæ, quam libertas erroris? Epist. 166.

7. Nonnullis errare profuit aliquando, sed in via pedum, non in via morum. In *Enchiridio*, cap. 17.

8. In quibus rebus nihil interest ad capessendum Dei regnum, utrum credantur an non, vel utrum vera sive sint, sive putentur falsa; in his errare, id est, aliud pro alio putare, non arbitrandum est esse peccatum : aut si est, minimum esse atque levissimum. *Ibid.*, cap. 21.

9. Errores etiamsi peccata non sunt, tamen in malis hujus vitæ deputandi sunt : quæ ita subjecta est vanitati, ut approbentur hic falsa pro veris, respuantur vera pro falsis, teneantur incerta pro certis. *Ibid.*

10. Laudator errans confirmat errorem, et adulans allicit in errorem. Lib. 2, *de Trinit.*, prœmio.

11. Errat quisquis putat veritatem posse cognoscere, cum adhuc nequiter vivat. *Prosec.*

12. Sicut in cognitione cavendus est error, sic in actione cavenda est nequitia. *De Agone christiano*, cap. 13.

13. Non est consequens, ut continuo erret quis-

quis aliquid nescit, sed quisquis se existimat scire quod nescit. In *Enchiridio*, cap. 17.

14. Approbare falsum, erroris est proprium. *Ibid.*

15. Tanta est pernicies animorum, qui cum vincere homines volunt, ab errore convincuntur. *Contra Adimantum*, cap. 28.

16. Ipse erroris accipit crimen, qui errori communicat crimen. Lib. 3, *contra Julian.*, cap. 1.

17. Melius est errore non decipi, quam errantium laudibus honorari. Lib. 3, *de Anima et ejus origine*, cap. 1.

18. Interest quantum et in quibus erretur, et quam facile quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem. *De Bono perseverantiæ*, cap. 21.

19. Errorem definire est facilius, quam finire. Lib. 1, *contra Academ.*, cap. 4.

20. Sapiens eris, si malueris errore non decipi, quam errantium laudibus honorari. Lib. 3, *de Anima et ejus orig.*, cap. 1.

21. Lædes me, si mihi tacueris errorem meum, quem forte inveneris in factis vel dictis meis. Epist. 15, cap. 2.

22. Dum erubescis corrigere errorem, non erubescis permanere in errore, quod utique potius erubescendum fuit. Epist. 48.

23. Homo non potest mentem vindicare ab erroribus, nisi Deus adsit lux mentium. Epist. 52.

24. Qui desperant se posse in catholica disciplina invenire quod quærunt, atteruntur erroribus. Lib. 1, *de Gen. contra Manich.*, cap. 1.

25. Hoc est erroris proprium, ut quod cuique displicet, etiam Deo displicere arbitretur. *Ibid.*, lib. 2, cap. 16.

26. Non omnis error hæresis est, quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo, hæresis esse non possit. *De Hæresibus ad Quod vult deum.*

27. Quantum accedit finis mundi, crescunt errores. Tract. 25, super *Joan.*

28. Noli in homine amare errorem, sed hominem; hominem enim Deus fecit, errorem ipse homo fecit. Tract. 7, super *Epist. Joan.*

29. Jam grandes etiam Deo servientes, tentat error ut decipiat. Lib. 4, *contra Julian.*, cap. 16.

30. Error veritate pellendus est. *Ibid.*, lib. 6, cap. 1.

31. Ab omni errore veritas liberat, atque in omni errore falsitas implicat. *De Mendacio*, cap. 1.

32. A Dei contemplatione decidentes, magnis erroribus implicamur. *De Moribus Eccles.*, cap. 19.

33. Solus liber fit, qui errorem vincit. Lib. 4, *de Musica*, cap. 6.

34. Erroris præoccupatio impedit veritatis intelligentiam. Lib. 2, *de Nuptiis*, cap. 23.

35. Nunquam errari tutius existimo, quam cum in amore veritatis et rejectione nimia falsitatis erratur. *De Mendac.*, cap. 1.

36. Errat facillime qui non curat, quo rectius pergat. In suis *Proverb.*, verbo *Errat.* V. BEDA.

37. Prudentis est discernere, ubi contingit errare. Super *Ecclesiasten*, cap. VII. S. BONAV.

38. Errare potero, hæreticus nunquam ero. Super *Sup.*, cap. VII.

39. Quanto nobilior est cognitio, tanto pejor est error. Lib. 2, *Compend Theolog. verit.*, cap. 35.

40. Tribus modis provenire humanos constat errore cogitatione, facto, et dicto. Super *Psalm.* I, vers. 1. CASSIODOR.

41. Quid potest esse gravius, quam ibi errare, ubi et alterum possis extinguere? Super *Psalm.* V, vers. 9.

42. Si non obtemperat error veritati, multo magis veritas non consentit errori. In *Sentent. episcopor. concilii Carthag.*, sent. 23. S. CYPRIAN.

43. Modicus error in principio, magnus erit in fine. *De Fructuosa temporis deductione*, art. 1. DIONYS. C. & S. BONAV.

44. Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? In *Decret.*, part. 1, dist. 83, can. *Quid.* GRATIANUS.

45. Error cum virtus creditur, difficilius emendatur. Lib. 32 *Moral.*, cap. 17. S. GREGOR. MAGNUS.

46. Melius est, ne quisquam errore vulneretur, obsistere, quam vulneratus, qualiter sanari possit exquirere. Lib. 3, in *Registro*, indict. 12, cap. 35, epist. 35.

47. Erravimus juvenes, emendemus senes. Epist. 19, *ad Pammach. et Ocean.* S. HIERON.

48. Errasse, humanum est; confiteri errorem, prudentis. Epist. 59, *ad Pammach.*

49. Error quanto manifestius agnoscitur, tanto citius reprobatur: occultus autem, dum foris speciem veritatis erexit, intus venenum falsitatis infundit. Lib. 1, *de Vanit. mundi.* HUGO A S. VICTORE.

50. Error nunquam stat, sed serpit. Super II, *Tim.*, cap. III. HUGO CARD.

51. Error, cui non resistitur, approbatur: et veritas, cum minime defensatur, opprimitur. Hab. in *Decretis Gratiani*, dist. 3, can. *Error.* S. INNOC. III

52. Ipsa res facit errare, quæ facit alterius errorem non cognoscere. Homil. 19, super *Matth. Oper. imperf.* S. JOANNES CHRYSOST.

53. Non error diabolicus fecit homines malos, sed homines mali diabolicum sibi fecerunt errorem. *Ibid.*

54. Non error generat peccata, sed peccata errorem. *Ibid.*

55. Magnum sane et laudabile et misereri pau-

peribus, sed multo magis errantem ab errore revocare. Homil. 3, super I, *Cor.* in *Morali.*

56. Ea est erroris vis, ut sisti non queat, sed corrupto dogma semper profert. Homil. 8, super II, *Tim.*

57. Conditio erroris etiam nullo sibi obsistente consenescit ac defluit. Homil. 4, *de Laud. D. Pauli.*

JOAN. SAR. 58. Invalescentibus errorem tenebris, veritas evanescit, et virtutum radice succisa, seges germinat vitiorum, lumen rationis extinguitur, et totus homo casu miserabili fertur in præceps. Lib. 1 *de Nugis curial.*, cap. 1.

S. LEO I. 59. Magistri erroris existunt, qui veritatis discipuli non fuere. Epist. 10, *ad Flavian. Constantinopolit.*

60. Splendescit fidei puritas, cum ab ea sordes separantur errorum. Epist. 22, *ad Constantinopolit.*

S. PETRUS DAMIAN. 61. Licet error semper sit et ubique vitandus, tolerabilius tamen est si quis justificet peccatorem, quam si præjudicet innocentem. Opusc. 30, cap. 1.

62. Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? et Habet. in *Decret. Gratiani*, part. 1, dist. 88, can. *Quid.*

ALVIANUS. 63. Multi in principio ex parvo errore cœpto, in pelagus erroris dilapsi et effusi sunt. *Contra Manich.*

S. VALER. 64. Quem amor tenet servandæ integritatis, ante omnia falsi ad se famam non admittat erroris. Homil. 1, *de Bono discipl.*

65. Superflue te putas ardui itineris, et viæ asperæ semitas tenere, si animæ impediaris errore. *Ibid.*, homil. 2, *de Arcta vita.*

SENTENTIÆ PAGANORUM.

66. Cujusvis hominis est errare; nullius autem, nisi insipientis, in errore perseverare. Orat. 54, *Philipp.* 12.

CICERO. 67. Simul atque editi in lucem sumus, in omni continuo pravitate, et in summa opinionum perversitate versamur, ut pene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Lib. 3 *Tusc. quæst.*

68. Nemo sibi tantum errat, cum errat, sed alii erroris causa, et auctor est. *Prosec.*

SENECA. 69. Versat nos et præcipitat traditus per manus error, alienisque perimus exemplis. *De Beata vita*, cap. 1.

70. Cæci ducem quærunt, nos sine duce erramus. Epist. 50.

71. Cum singulorum error publicum fecerit, singulorum errorem facit publicus. Epist. 81.

72. Recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est. Epist. 123.

Vide etiam tit. *Bonum*, sent. 54; *Desertio Dei*, sent. 1; *Fama*, sent. 17; *Gratia Dei*, sent. 22; *Peccatum in genere*, sent. 189; *Peccatorum defensio*, sent. 62; *Potestas in genere*, sent. 41; *Via*, sent. 56.

ESSE.

Definitio. Esse vere proprieque dicuntur, quæ nec intensione crescunt, nec detractione minuuntur, nec variatione permutantur: esse autem non habet contrarium, nisi non esse. Serm. 2, *Dom.* 5, *post. Trinit.* S. ANTONIUS DE PADUA.

Esse est, quod ordinem retinet, servatque naturam: quod vero ab hac deficit, esse etiam quod in sui natura situm est, derelinquit. Lib. 4, *de Consol. philosoph.*, prosa 2. BOETIUS.

Essentia est illud, cujus actus est esse. Part. 1, *Summæ*, quæst. 39, art. 2. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Essentia divina per se est id quod est, et per quam est quidquid vere aut bonum, aut magnum aliquid est: et quæ est summum magnum, summumque bonum, summumque Ens, sive existens, id est summum omnium quæ sunt. In *Monologio*, cap. 4. S. ANSELM.

2. Nec ille de quo est aliquis, potest esse ille qui de se est: nec ille qui de aliquo est, valet esse is de quo est. *De process. Spirit. Sancti*, verbo *Credunt.*

3. Male esse, non est esse, et qui a vero esse cecidit, nihilum et inane potest reputari. *Prosec.* S. ANTONIUS DE PADUA.

4. Esse vere proprieque dicuntur, quæ nec intensione crescunt, nec detractione minuuntur, nec variatione permutantur: esse autem non habet contrarium, nisi non esse. Serm. 2, *Dom.* 5 *post. Trinit.*

5. Verum est id quod est; quia quidquid est, verum est. Lib. 2, *Soliloq.*, cap. 5. S. AUGUST.

6. Considera quantum potes, quam magnum bonum sit ipsum esse, quod et beati et miseri volunt: nam si hoc bene consideraveris, videbis te in tantum esse miserum, in quantum non propinquas ei, quod summe est. Lib. 3, *de Libero arbitrio*, cap. 7.

7. Est una, atque summa essentia, ex qua est omne quidquid est, in quantum est: quia in quantum est, quidquid est, bonum est. *De vera Relig.*, cap. 11.

8. Non meo vel ingenio, vel merito, sed Dei dono sum, si quid laudabiliter sum. Epist. 62, *ad Macedonium.*

9. Sicut ab eo quod est sapere, dicta est sapientia, et ab eo quod est scire, dicta est scientia: ita ab eo quod est esse, dicta est essentia: et quis est, quam ille qui dixit famulo suo Moysi, *Ego sum, qui sum*? Lib. 15, *de Trinit.*, cap. 2.

10. Magna hominis miseria est, cum illo non esse, sine quo non potest esse : in quo enim est, procul dubio sine illo non est, et tamen si ejus non meminit, eumque non diligit, cum illo non est. *Ibid.*, lib. 14, cap. 12.

11. Esse duobus modis est in aliquo : uno, quo ita est, ut etiam se jungi, atque alibi esse possit ; altero autem, quo ita est aliquid in subjecto, ut ab eo nequeat separari. Lib. 2, *Soliloq.*, cap. 12.

12. Vide quam absurde illud dicatur : Mallem non esse, quam miser esse. Qui dicit, Mallem hoc quam illud, eligit aliquid ; non esse autem non est aliquid, sed nihil, et ideo nullo pacto potes recte eligere, quando quod eligas non est. Lib. 3, *de Lib. arbitr.*, cap. 8.

13. Hoc maxime esse dicendum est, quod semper eodem modo sese habet, quod omnimodo sui simile est, quod nulla ex parte corrumpi ac mutari potest ; id enim est quod esse verissime dicitur. *De Morib. Manich.*, cap. 1.

14. Nihil est esse quam unum esse : itaque in quantum quodque unitatem adipiscitur, in tantum est. *Ibid.*, cap. 6.

15. Ubi non ego, ibi felicius ego. *De Continent.*, cap. 13, super illud *ad Galat.* II : *Vivo autem, jam non ego.*

16. Non est ullus ulli medius locus, ut possit esse, nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Lib. 1, *de Peccator. merit. et remiss.*, cap. 28.

17. Hæc est tota scientia magna hominis, scire quia ipse per se nihil est ; quoniam quidquid est, a Deo est, et propter Deum est. Super *Psalm.* LXX, conc. 1.

18. Ut homo sit aliquid, convertat se ad illum a quo creatus est : a quo habet ut sit, apud illum habet ut ei bene sit. Super *Psalm.* LXX, conc. 2.

19. *Ego sum, qui sum* : est enim vere est, et eo ipso quod vere est, sine initio et sine termino est. Super *Psalm.* CXXXIV., enarrat. vers. 3.

20. Homo aliud est quod est, aliud quod potest. Aliquando et est homo, et non potest quod vult : aliquando autem sic est homo, ut possit quod vult. Itaque aliud est esse ipsius, aliud posse ipsius : si enim hoc esset esse ipsius, quod est posse ipsius, cum vellet posset. *Prosec.*

21. Deus cui non est alia substantia ut sit, et alia potestas ut possit, sed consubstantiale illi est quidquid ejus est : et quidquid est, quia Deus est, non alio modo est, et alio modo potest, sed esse et posse simul habet, quia velle et facere simul habet. Tract. 20, super *Evang. Joan.*, cap. V,

22. O Domine Deus, quid est quod aisti : *Ego sum qui sum?* Numquid cœlum non est? numquid terra non est? numquid non sunt ea, quæ in terra et in cœlo sunt? numquid homo ipse, cui loqueris, non est? numquid angelus, quem mittis, non est ? Si omnia sunt hæc, quæ per te facta sunt, quid est quod tibi proprium quiddam tenuisti ipsum esse, quod aliis non dedisti, ut tu solus esses? non quomodo audio, Ego sum qui sum, quasi alia non sint. *Prosec.*

23. Res ergo quælibet qualicunque excellentia, si mutabilis est, non vere est : non enim est ibi verum esse, ubi est non esse.

24. Quidquid enim mutari potest, mutatum non est quod erat : si non est quod erat, mors quædam ibi facta est ; peremptum est aliquid ibi quod erat, et non est. *Ibid.*, tract. 38, cap. 8.

25. Discute rerum mutationes, invenies, fuit, et erit : cogita Deum, invenies, est, ubi fuit et erit esse non possit. *Ibid.*

26. Tu es summum esse, a quo est omne esse ; quidquid enim est, a te est, quia sine te nihil est. In *Soliloq. animæ*, cap. 31.

27. Melius est carere esse, quam esse et perpetuo cruciari : nam non esse, cui posset obesse ignoro ; sed habere esse et perpetuo cruciari, quid aliud est quam mortem sine morte semper habere? *Prosec.*

28. Melius est non esse, quam cum esse perpetuo affligi ; esse Dei gratia habere nos scimus, sed semper bene esse, omnino ignoramus. Serm. 26, *ad Fratr. in eremo.*

29. De gignente non absurde dicitur, hoc eum esse, quod est illud, quod ab eo gignitur. *De Immortal. animæ*, cap. 8.

30. Credimus ex uno Deo omnia esse quæ sunt. Lib. 1, *de Liber. arb.*, cap. 2.

31. Si ingratus es in eo quod esse vis, jure cogeris esse quod non vis. *Ibid.*, lib. 3, cap. 6.

32. Quanto amplius esse amaveris, tanto amplius vitam æternam desiderabis. *Ibid.*, lib. 3, cap. 7.

33. Qui plus amat esse, quam odit miser esse, adjiciendo ad id quod amat, quod odit excludat. *Ibid.*

34. Qui eligit non esse, profecto se nihil eligere convincitur. *Ibid.*, cap. 8.

35. Omnes naturæ corruptibiles, omnino naturæ non essent, nisi a Deo essent : nec corruptibiles essent, si de illo essent ; quia hoc quod ipse est, essent. *De Naturæ bono*, cap. 10.

36. Natura nostra ut esset, Deum habet auctorem. Lib. 11, *de Civitate Dei*, cap. 25.

37. Tam porro nemo est qui esse nolit, quam nemo est qui non beatus esse velit ; quomodo enim potest beatus esse, si nihil sit? *Ibid.*, cap. 26.

38. Deus rebus quas ex nihilo creavit, esse dedit, sed non summe esse, sicut ipse est : et aliis

dedit esse amplius, aliis minus. *Ibid.*, lib. 12, cap. 2.

39. Credibile est alicubi esse, quod hic non est ; et aliquando fuisse, quod nunc non est. *Ibid.*, lib, 5, cap. 9.

40. Non essem, nisi esses in me. Lib. 1 *Conf.*, cap. 2.

41. Ero ipse tecum, quia et ut sim tu dedisti mihi. *Ibid.*, cap. 20.

42. Inspexi quæ infra te sunt, et vidi nec omnino esse, nec omnino non esse. Esse quidem, quoniam abs te sunt : non esse autem, quoniam id quod es, non sunt ; id enim vere est, quod incommutabiliter manet. *Ibid.*, lib. 5, cap. 11.

43. Omnia vera sunt, in quantum sunt, nec quidquam est falsitas, nisi cum putatur esse, quod non est. *Ibid.*, cap. 15.

44. Mecum eras, et tecum non eram. *Ibid.*, cap. 27.

45. Omnes naturas quæ non sunt quod tu es, et tamen sunt, tu fecisti : et hoc solum a te non est, quod non est. *Ibid.*, lib. 12, cap. 11.

46. Priusquam essem, tu eras : nec eram cui præstares ut essem, et tamen ecce sum ex bonitate tua præveniente totum hoc quod me fecisti. *Ibid.*, lib. 13, cap. 1.

47. Me fecisti, ut de te mihi bene sit, a quo mihi est, ut sim, cui bene sit. *Ibid.*

48. Hoc maxime esse dicendum est, quod semper eodem modo sese habet. *De Moribus Manich.*, cap. 1.

49. Esse contrarium non habet, nisi non esse. *Ibid.*

50. Nulla essentia in quantum essentia est, aliquid habet contrarium : multo minus habet contrarium prima illa essentia, quæ dicitur veritas, in quantum essentia est. *De Immort. animæ*, cap. 12.

51. Omnis essentia non ob aliud essentia est, nisi quia est. Esse autem non habet contrarium, nisi non esse : unde nihil est essentiæ contrarium. *Ibid.*

52. Deus auctor essentiæ est. *De Morib. Manich.*, cap. 8.

53. Erubesco pingere quod sum, non audeo pingere quod non sum : odi quod sum, et non sum quod amo. Epist. 106.

54. Quis esses jam quidem acceperam, sed qualis erga me esses, nondum tenebam. Epist. 265.

55. Quidquid est, ex Deo ita est, ut ei debeat quod est. Lib. 4, *de Genesi ad litt.*, cap. 12.

56. Nemo a seipso esse potest. In *Enchirid.*, cap. 1.

57. Quia bonus est Deus, sumus : et in quantum sumus, boni sumus. Lib. 1, *de Doctr. christ.*, cap. 32.

58. Deus naturas essentiarum gradibus ordinavit. Sicut enim ab eo quod est sapere, vocatur sapientia : sic ab eo quod est esse, vocatur essentia. Lib. 12, *de Civit. Dei*, cap. 2.

59. Omne quod ad interitum tendit, ad non esse tendit. *Contra Epist. Manichæi*, cap. 40.

60. Quod vere est, incommutabile est. Tract. 2, super *Epist. Joan.*

61. Majoris miraculi est esse qui non erat, quam reviviscere qui erat. Tract. 8, super *Joan.*

62. Cum putamus nos aliquid esse, cum nihil simus, non solum non accipimus quod non sumus, sed amittimus quod sumus. *Ibid.*, tract. 1.

63. Dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo, aliquid se esse existimat, cum nihil sit, jam ipse se seducit. Serm. 11, super *Qui habitat.* S. BERNARD.

64. Esse in Deo vere est, quod nec a Fuit præciditur, nec ab Erit expungitur, sed solum atque inexpugnabile remanet ei Est, et manet quod Est : nec Fuit sane tollit illi ab esse æterno, nec Erit Esse in æternum, ac per hoc sibi vendicat verum Esse, id est increabile, interminabile, invariabile. Serm. 31, super *Cant.*

65. Qui curat esse, nisi propter te, Domine Jesu, pro nihilo est, et nihil est : et qui esse vult sibi, et non tibi, nihil esse incipitinter omnia. *Ibid.* serm. 20.

66. Esse est nomen Dei ; quia esse Dei, est omne illud quod in Deo est. Serm. 2, in *Hexam.* S. BONAV.

67. Esse est nomen Dei manifestissimum et perfectissimum, et proprie proprium. *Ibid.*, serm. 11.

68. Dic ubi tunc esset, cum præter eum nihil esset? tunc ubi? nunc in se, quoniam sibi sufficit ipse. Lib. 1, *Compend. Theolog. verit.*, cap. 17.

69. Esse non est accidens Deo, sed subsistens veritas, et manens causa. *Ibid.*, cap. 18.

70. Aliquid alicujus dicitur esse novem modis : per identitatem, ut essentia patris ; per creationem, ut creatura Dei ; per profectionem, ut peccata filiorum dicuntur esse patrum ; per continentiam, ut quæ continet infernus ; per actionem ut occisio Cain ; per mysterium, ut baptismus Joannis ; per cultum, ut Deus Abraham ; per dationem, ut justitia Dei ; per acceptionem, ut justitia hominis. Super *Psalm* L.

71. Qui est principalius est nomen omnibus nominibus Dei, quæ de Deo dicuntur : totum enim in seipso comprehendit, velut quoddam pelagus substantiæ infinitum et interminatum. *De Septem itinerib.*, itin. 5, dist. 4.

S. CYRILLUS ALEX. 72. Proprium est divinæ naturæ, semper esse: quod autem semper est, omni principio et fine caret. Homil. 12, *de Festis Paschal.*

S. FULGENT. 73. Deus quod est, semper est: et sicut est, ita est. Non in se habet non esse posse, quod est; quia nec in se habet esse posse, quod non est. Epist. 6, *ad Theodorum*, cap. 4.

GLOSS. INT. 74. Non natura sumus, sed gratia. Super *Matth.*, cap. v.

S. GREGOR. MAGNUS. 75. Qui per ventura tendit ad esse, semper ex præteritis festinat non esse. Lib. 4 *Moral.*, cap. 2.

76. Res aliquod habet esse, peccatum vero esse nullum habet. Lib. 5, in I *Reg.*, cap. IV, super illud: *Ostendemus vobis rem.*

77. Nullus debet despici quod fuit, quia jam incipit esse quod non fuit. Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 1, dist. 50, can. *Ferrum.*

S. GREGOR. NYSS. 78. Qui vere est, is vera vita est; et hic cognitione non comprehenditur. *De Vita Moysis.*

S. HIERON. 79. Non consideremus quid aliquando fuerimus sed qui semper futuri simus. Super *Jonam*, cap. III, super illud: *Et pervenit verbum ad regem.*

S. HILARIUS. 80. Esse non est accidens Deo, sed subsistens veritas, et manens causa, et naturalis generis proprietas. Lib. 7, *de Trin.*

81. Non ex compositis atque inanimis Deus, qui vita est, subsistit: neque qui virtus est, ex infirmis continetur: neque qui lux est, ex obscuris coaptatur: neque qui spiritus est, ex disparibus formabilis est. Totum in eo quod est, unum est. *Ibid.*

HUGO A S. VICTORE. 82. Deus essentialiter et proprie, et vere est, et in omni re, sive natura, sive essentia est, sine sui definitione, et in omni loco sine circumscriptione, et in omni tempore sine mutabilitate. Lib. 1, *de Sacram.*, part. 3, cap. 17.

HUGO CARD. 83. Homo ex se nihil est, si autem aliquid est, ex Dei munere est. Super *Sapient.*, cap. XI.

84. Sicut injusti peccant, dicendo se esse quod non sunt: ita aliquando justi, peccarent, si tacerent quod sunt. Super *Job*, cap. XXXII.

S. JOANNES CHRYSOST. 85. Quid vilius, quam hodie aliquid esse, cras vero desinere? Homil. 23, super *Matth. Oper. imperf.*

86. Tales esse, quales apparent, justorum est. Homil. 8, super II *Cor.*

S. JOAN. DAM. 87. Ex omnibus nominibus, quæ Deo tribuuntur, nullum æque proprium videtur, sicut Entis nomen: universum id quod est, tanquam immensum quoddam et infinitum essentiæ suæ pelagus complexu suo continet. Lib. 1, *de Fide orthodoxa*, cap. 14.

88. Excordes ac stolidi homines animo ita comparati sunt, ut ea quæ sunt, perinde ac si non sint aspernentur: ea autem quæ non sunt, perinde ac si sint amplectantur ac mordicus retineant. *Prosec.*

89. Qui eorum, quæ sunt, dulcedinem minime degustavit: is eorum, quæ non sunt, naturam perspectam habere non poterit. *de SS. Barlaam et Josaphat.*, cap. 2.

90. Vera essentia non subjacet æstimationi: qui se æstimat esse quod non est, errat: et qui se reputat quod est, virtutem venalem portat. Lib. 2, *de Tent. religios.*, cap. 4. JOAN. TRITH.

91. Omnis qui non est quod esse debet, male est. Orat. 7, in *Conventu Abbat. habita.*

92. Etsi aliquid es, nisi tanto te humilies, quanto magnus es, perdes omnino quod es. *De Conflictu vitior. et virt.* S. ISIDORUS HISPALENS.

93. Esse, quam videri præstantius est. Lib. 3, epist. 374, *ad Archont. Presbyt.* S. ISID. PEL.

94. Est, apparet aliquando cœpisse: nulla res esse in mundo sine exordio potest, et quia cœpit, apparet quandoque desitura. Lib. 2, *de Divin. inst.*, cap. 11. LACT. FIRM.

95. Esse Deo quod est, semper æternum., semper est proprium. Epist. 93, *ad Taribium, episc. Asturiens*, cap. 5. S. LEO I.

96. Graviter decipiuntur, qui putant se aliquid esse, cum nihil sint. Epist. 107, *ad Amicum suum.* PETR. BLES.

97. Nunquam Deus mutatur de futuro esse in esse, vel de esse in fuisse; sed semper idem est, et semper est quod est. Opusc. 36, cap. 15. S. PETRUS DAM.

98. Esse est ipsa natura Dei, quod nulli alii convenit: nihil de esse sibi deest, habet enim totum esse suum simul, quod de creatura, in quantum mutabilis est, dici non potest. Super I *Sent.*, dist. 8, quæst. 1, art. 1. S. THOMAS AQUINAS.

99. Aliquid dicitur esse in aliquid dupliciter; uno modo secundum suam essentiam, alio modo secundum suam similitudinem; utroque autem modo creatura in Deo esse dicitur. *Ibid.*, dist. 36, quæst. 1, art. 1.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

100. Omnes ea quæ sunt, alicubi esse existimant: quia id quod non est, nusquam est. Lib. 4 *Physic.*, text. 1. ARISTOTEL.

101. Melius est esse, quam non esse. Lib. 2, *de General. et interitu*, cap. 10, text. 59.

102. Auctor primus est essentia, ex qua emanant reliquæ essentiæ; et ob id proprie est superessentia. Lib. 12 *Theolog.*, cap. 19.

ETYMOLOGIA.

Definitio. Etymologia est, quæ vim nominis alicujus recte designat, et ex ipso sensu explicat. *De Definit.* S. ATHANAS.

ASSIODOR. Etymologia est oratio brevis per certas assonationes ostendens ex quo nomine id quod quæritur venerit nomen. Super *Psalm.* v, vers. 1.

EVAGATIO MENTIS.

SENTENTIÆ PATRUM.

S. AMBROS. 1. Exiguis momentis mens inclinatur humana, et huc atque illuc pro versutia suadentis frequenter impellitur. Lib. 4, super *Lucam*, cap. IV, in illud: *Jesus ductus est in desertum.*

S. ANTONIUS DE PADUA. 2. Animus distentus per multa, multis laceretur curis necesse est. Serm. 1 *Pentecost.*

S. BASILIUS MAGNUS. 3. Peculiaris hic morbus est desidis et ignavæ animæ, vigilante corpore insomnia videre. Apud *Div. Joan. Damasc.*, lib. 3 *Parall.*, cap. 55.

4. Habent morem hunc dæmones, ut faciendæ orationis tempore per speciosam scilicet aliquam laudabilis causæ alicujus simulationem nobis sedulo auctores sint, ut ab ea nos subducamus, ut quam salutem afferre nobis intelligunt, ab ea nos probabiliter abducant. *De Abdicat. rerum.*

V. BEDA. 5. Quanto mens fit divisa ad multa, fit minor ad singula. In suis *Proverb.*, verbo *Quanto.*

6. Quanto magis exterius mente quique vagando manent, tanto minus quæ sunt interna gustant. In *libro Regum*, quæst. 14.

7. Animus toties a nobis recedit, quoties ad appetenda terrena foris vagatur. Homil. super *Litanias majores.*

S. BERNARD. 8. Sæpe dum oro, non attendo quod dico: oro quidem ore, sed mente foris vagante, orationis fructu privor. *Prosec.*

9. Corpore sum interius, sed corde exterius, et ideo perdo quod dico: parum enim prodest sola voce cantare sine cordis intentione.

10. Propterea magna perversitas, imo magna insania est, quando cum Domino Majestatis loqui in officio præsumimus, et insensati aurem avertimus, et ad nescio quas ineptias convertimus cor.

11. Magna quoque insania et graviter vindicanda, cum vilissimus pulvis loquentem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis. In *Medit.*, cap. 8.

12. Nihil in me corde fugacius quod quoties me per evagationes deserit, et per pravas cogitationes diffluit, toties Deum offendit. *Ibid.*, cap. 9.

13. Tanta est levitas mentis: aliud canto, et aliud cogito: in choro sum corpore, in aliquo negotio mente; nunc intus maneo, nunc foras exeo. *De Inter. domo*, cap. 33.

S. BONAV. 14. Magna abusio est, habere os in choro, et cor in foro. In *Regula novit.*, cap. 1.

15. Vix reperies ut oranti cuiquam non aliquod inane cogitationis incurrat obstaculum, et intentionem qua in Deum mens dirigitur declinet ac frangat. Super *Psalm.* CI, in proœmio. CASSIODOR.

16. Vile et fatuum est, et coram Deo ridiculosum, mundum et ea quæ mundi sunt corporaliter reliquisse, et tamen per mentis affectum, per cogitationes inanes, per incustodiam miseri cordis, mundum discurrere, et mundum intra se clausum tenere, ac per fœda et vana phantasmata distrahi. *De Profectu spirit.*, art. 14. DIONYSIU CARTHUS

17. Evagatio mentis est in cogitatione. *De Perfect. charit.*, art. 14.

18. Noli esse amator evagationis. Adhort. 4. S. EPHRÆM.

19. Caveamus ne forte hic in solo corpore consistamus, et corda nostra probentur errare per sæculum. Homil. 4, *Epiphan.* S. EUSEBIUS EMISSENUS.

20. Ubi est quies et meditatio, ibi nec sollicitudo, nec evagatio. In suis *Opusc.* in admonit. ad fratres, cap. 26. S. FRANCIS. ASSISIAS.

21. Pudere debet quemquam in vagationes nugatorias distrahi, cum tempore orationis magnum regem alloquitur. In suis *Opusc.*, oraculo 11.

22. Qui sponte negligens vagatur, mox a diabolo corrumpitur. Super *Genes.*, cap. XXXIV, in illud: *Egressa est Dina.* GLOSS. INT.

23. Intentioni animæ, si exterior evagatio claditur, interior secessus aperitur. Lib. 30 *Moral.*, cap. 9. S. GREGOR. MAGNUS.

24. Dum mens per multa spargitur, stare in intimis fixa prohibetur. *Ibid.*, lib. 1, cap. 4, num. 4.

25. Mens sparsa in infimis jaces, quæ collecta si vellet, ad summa consurgeret. *Ibid.*, lib. 31, cap. 7, num. 9.

26. Quasi huic adhuc mundo vivimus, cum mente in eum vagamur. *Ibid.*, lib. 5, cap. 5.

27. Quanto extra se inhians animus funditur, tanto amplius in internis obtutibus reverberatur. Lib. 22 *Moral.*, cap. 2.

28. Grave consilium cordis omnem inconstantiam vagationis expellit. *Ibid.*, lib. 19, super illud *Job* XXVIII: *Quando ponebat pluviis legem.*

29. Nihil nobis vicinius corde nostro, et tamen cum per pravas cogitationes spargitur, longius evagatur. *Ibid.*, lib. 26. cap. 23.

30. Hominum mens, si passim diffunditur, perpetuo diffluit ac dissipatur: sed si undique sese collegerit, atque in se receperit, nihil impedimento erit, quo minus ad superiora feratur. *De Virginib.*, cap. 7. S. GREGOR. NYSS.

31. Sunt quidam, qui mente vagi, attoniti oculis, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrant, aliud cantant, et aliud cogitant. *Prosec.* HUGO A S. VICTORE.

32. In choro sunt corpore, sed in foro mente : psalmodiæ verba proferunt, sed psalmodiæ sensum non attendunt. Lib. *de Claustro animæ*, cap. 22.

33. Non orat, sed subsannat potius, et ad iracundiam provocat Deum, qui cum ante conspectum ejus, quasi postulaturus, venerit, subito se ad alia, quæ nihil ad rem pertinere videntur, replicanda convertit. *De Modo orandi*, cap. 4.

HUGO CARD. 34. Diabolus statim atque videt animam extra se vagantem, diligit eam, rapit et corrumpit. Super *Gen.*, cap. XIX.

35. Qui in evagatione delectatur, sæpe fugit in mundum, etiam dum cantat in ecclesia. *Ibid.*, cap. 31.

36. Cor evagans ad exteriora, non potest laudare Dominum. Super *Psalm.* CII.

S. JOAN. CLIM. 37. Tria sunt, quæ vagam mentem stabilem faciunt, vigiliæ, meditatio et oratio; quarum assiduitas et jugis intentio, conferunt animæ stabilem firmitatem. Collat. 10, *Abbat. Isaac.*

38. Certa tota animi intentione, mentemque semper inquietam ac vagam intatigabiliter contine teipsum colligens. *Gradu* 4.

39. Si te semper exerceas, ut mens tua nunquam longius evagetur, etiam in ipsa mensæ appositione prope te erit oratio. Si autem effrenis libere vigari patieris, nunquam tecum permanere poterit. *Ibid.*, gradu 28.

LUDOVICUS BLOSIUS. 40. Etiam precatio illa, quæ cum distractione cordis peragitur, fructuosa est, et a Deo suscipitur : si modo is qui orat, patitur invitus hujusmodi distractionem. In *Brevi regula Tyronis*, verbo *Si inter*.

S. PETRUS CHRYSOL. 41. Nihil est præsentia corporalis, ubi fuerit mentis miseranda separatio. Serm. 32.

42. Non stat in consilio, impiis cogitationibus qui vagatur : iste modo fertur ad cœlum, modo fertur ad terras : jactatur per maria, levatur fluctibus, mergitur in profundo, et sua semper mente volutatur ut ebrius. *Ibid.*, serm. 44.

S. PETRUS MAUR. ABB. CLUNIAC. 43. Acediosus cellula clausus inter frequentias populorum discurrit, nundinas et angiportus sollicitus mercator oberrat. *Prosec.*

44. Fit ei requies tormentum, sessio labor, silentium pœna, clausura infernus.

45. Sic cæcatus lumine mentis, claususque tenebroso carcere, rursus ad molam inquietudinis redit. Lib. 1, epist. 20, *ad Gisebert.*

46. Difficile est mentem fusam per diversa, facile se recolligere posse : contractus enim terrenis actibus pulvis, non leviter a mentis oculis abstergitur. *Ibid.*, lib. 2, epist. 17, *ad Jordanum.*

THALASSIUS 47. Sensus naturæ sensibilibus afficitur : sed cum circa ea distrahitur, distrahitur et mens. *Hecatontad.* 2, sent. 42.

48. Coge sensus in mentis obsequium, et non des ipsis occasionem eam distrahendi. *Ibid.*, sent. 43.

49. Si quis ex proposito in oratione, mente evagetur, hoc peccatum est, et impedit orationis fructum. 2, 2, quæst. 83, art. 13. S. THOMAS AQUINAS.

50. Nihil laboriosius, quam cor custodire ab evagatione et vitiosis imaginibus, ex sensibilibus rebus acquisitis. Serm. 13, *ad Novit. Divis.* THOMAS A KEMPIS.

51. Vagus vage orat, levis leviter cantat. *Ibid.*, serm. 30, divis. 2.

52. Parvum fructum de multis verbis colligit, qui orando cor a pravis cogitationibus non præmunit. In *Hortulo rosar.*, cap. 12, sect. 5.

53. Non est leve peccatum, in præsentia Dei et Sanctorum, in choro vago corde stare. *De Discipl. claustr.*, cap. 8, sect. 5.

54. Initium malorum est, distendere mentem. Lib. 5, libell. 2, *de Quiete*, num. 12. IN VIT. PAT.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

55. Animum cogo sibi intentum esse, nec avocari ad externa. Epist. 56. SENECA.

EVANGELIUM.

Definitio. Evangelium est annuntiatio gratiæ Dei peccatoribus resipiscentibus per Christum partæ, et efficaciter credentibus et Deum timentibus oblatæ ad vitam æternam. COLLECTOR.

Evangelium est Testamentum novum et æternum de gloria Dei, nostraque salute, quod cordibus nostris immediate aut mediate inscribitur a Christo.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Verbum salutis evangelicæ cum patientia defenditur, sine diffidentia prædicatur. Lib. 2, *contra Crescon.*, cap. 1. S. AUGUST.

2. Quæ unquam litteræ ullum habebunt pondus auctoritatis, si evangelicæ non habebunt? Lib. 33, *contra Faust.*, cap. 6.

3. Primarum vocum evangelizantium, infidelitas hominum causa extitit. Lib. 13, *Conf.*, cap. 21.

4. Fas non est Evangelistarum aliquem mentitum fuisse vel existimare, vel discere. Lib. 2, *de Consens. Evang.*, cap. 12.

5. Omnes Evangelistæ vera dicunt, nec sibi ullo modo contraria, si lector non hæretico animo accedat, sed fideli corde unde ædificetur, inquirat. Lib. 3, *contra Faust.*, cap. 5.

6. Hæretici Evangelium accusare non possunt ut non Christum honorent, sed ut decipiant christianos. *Contra Adimant.*, cap. 13.

7. Non oportet in parte credere Evangelio, et in parte non credere. *De Agone christ.*, cap. 22.

8. Fieri potest ut aliqui verum habeant Evangelium, quod non recte intelligendo falsa credant de Deo. *De Unico baptismo*, cap. 2.

9. Angelus propter Evangelium, quod nuntiavit hominibus, nuntius est. Lib. 18, *de Civ. Dei.*, cap. 35.

10. Inter funera martyrum, prædicatum est toto orbe Evangelium. *Ibid.*, cap. 50.

11. Omnes qui contra Christum portant signum Christi, et contra Evangelium, de ipso Evangelio, quod non intelligunt, gloriantur. Epist. 61.

12. Attendunt homines quanta celeritate Evangelium prædicatur, et non attendunt quanta perversitate contemnitur. Epist. 22.

13. Inter omnes divinas auctoritates, quæ sanctis litteris continentur, Evangelium merito excellit. *Prosec.*

14. Quod enim lex et Prophetæ futurum esse prænuntiaverunt, hoc completum in Evangelio demonstratur. Lib. 1 *de Cons. Evang.*, cap. 1.

15. Evangelium summum culmen auctoritatis obtinuit. *Ibid.*, lib. 2, cap. 12.

16. In tribus Evangeliis activæ, in Joannis autem Evangelio dona contemplativæ virtutis elucent eis, qui dignoscere sunt idonei. *Ibid.*, lib. 4, cap. 10.

17. Auctoritas Evangelii hominum doctissimorum ingenia subegit. Lib. 3, *contra Faust.*, cap. 2.

18. Evangelium si aliud est præter id, quod sive per se, sive per aliquem Dominus dedit, jam nec Evangelium recte dici potest. In *Expos. Epist. ad Galat.*, cap. 1.

19. Evangelium quod secundum hominem est, mendacium est. *Ibid.*

20. Semper ante te habes quem sequaris, Dominus exemplum in terram posuit, cum Evangelium ibi reliquit, in Evangelio tecum est. Homil., cap. 9.

21. Cum caput tibi dolet, laudamus, si Evangelium ad caput tibi posueris. Tract. 7, super *Joan.*

22. Tota intentio cordis ad Evangelium feratur, nemo aliunde cogitet. *Ibid.*, tract. 12.

23. Christus pervenit ad nos ut loqueretur nobis Evangelium, ut perveniamus ad vitam æternam, ubi non nobis legatur Evangelium; sed ille qui modo nobis Evangelium dispensavit, appareat. *Ibid.*, tract. 22.

24. Nos sic audiamus Evangelium, quasi præsentem Dominum. *Ibid.*, tract. 30.

25. Quod in sancto Evangelio breviter dicitur, non breviter oportet exponi, ut quod auditur intelligatur : verba enim Domini pauca, sed magna sunt, non numero æstimanda, sed pondere. *Ibid.*, tract. 37.

26. Transgrediuntur homines Evangelium : etiam ad tales Dominus excitandos non dedignatur accedere. *Ibid.*, tract. 49.

27. Spiritales materno affectu, imitationem suam persuadentes, pariunt per Evangelium. *Annotat. in Job*, cap. 39.

28. Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas. *Contra Epist. Manich.*, cap. 5.

29. Non desunt adhuc ultimæ gentes, quibus Evangelium nondum fuerit prædicatum. *De Nat et gratia*, cap. 2.

30. Evangelium ad hoc scriptum est ut legatur : nec ob aliud legitur, quam ut rationabilem consolationem, vel desolationem exinde capiamus. Serm. 1, *de Septem panibus.* S. BERNARD.

31. Evangelium speculum veritatis nemini blanditur, nullum seducit, talem in eo se quisque reperiet, qualis fuerit : ut nec ibi timore trepidet, ubi non est timor, nec lætetur cum male fecerit. *Ibid.*

32. Consecrasti os tuum Evangelio, nugis jam aperire illicitum, assuescere sacrilegum est. Lib. 2, *de Consider. ad Eugenium Pap.*

33. Non potest Evangelium in parte consistere, et in parte nutare : aut utrumque oportet ut valeat, aut utrumque vim veritatis amittat. *De Lapsis.* S. CYPRIAN.

34. Martyres aut nihil possunt, si Evangelium solvi potest, aut si Evangelium non potest solvi, contra Evangelium facere non possunt, qui de Evangelio Martyres fiunt. *Ibid.*

35. Nunc Ecclesiæ jungitur, qui ab Evangelio separatur. *Ibid.*

36. Brevis differentia Evangelii et legis, est amor et timor. Super *Epist. Jacobi*, cap. 1, art. 1. DIONYSIUS CARTHUS.

37. Evangelice ex toto loquere, qui vir evangelicus es. Serm. 16, super *Cant.*, apud S. Bernard., num. 5. GILLEBERT. ANGLUS.

38. Quantum sanctum Evangelium Testamentum vetus præcellit, tanto et prædicatores ejus in descriptione prophetica præferri debuerunt. Homil. 16, super *Ezech.*, in illud : *Cumque aspicerem animalia.* S. GREGOR. MAGNUS.

39. Divinis Evangelium vocibus consonat. Epist. 1, *ad Heliodor.* S. HIERON.

40. Nunc etiam sacerdotes Dei omissis Evangeliis et prophetis, videmus comœdias legere, amatoris Bucolicorum versuum verba canere, tenere Virgilium : et id quod in pueris necessitas est,

crimen in se facere voluptatis. Epist. 24, *ad Damas. Pap.*

41. Hæretici evangelicam veritatem corrumpunt prava intelligentia, et sunt caupones pessimi, facientes de vino aquam. Lib. 1, super *Isaiam*, cap. 1, super illud : *Caupones tui miscent vino aquam.*

42. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta Evangelia contexantur : præcepta, mandata, testimonia, exempla : in præceptis justitia ; in mandatis charitas; in testimoniis fides; et exemplis perfectio. Super *Marc.*

43. Non putemus in verbis Scripturarum esse Evangelium, sed in sensu : non in superficie, sed in medulla : non in sermonum foliis, sed in radice rationis. Lib. 1, super *Epist. ad Galat.*, cap. 1, in illud : *Notum vobis facio Evangelium.*

HUGO CARD. 44. Evangelium est ars medendi : pixides ejus sunt septem Ecclesiastica sacramenta : unguenta sunt virtutes, et dona electuaria sunt miracula et exempla. Super *Ecclesiastic.*, cap. XXXVIII.

S. INNOC. III 45. Prædicatio Jesu Christi in quatuor Evangelia derivatur. Serm. *de Evangelist.*

46. Sane sicut caput præeminet corpori, et ei cætera membra subserviunt : sic Evangelium toti Officio præcellit, et ei cæteræ partes intellectuali ratione consentiunt. Lib. 2, *Myster. Missæ*, cap. 47.

S. JOANNES CHRYSOST. 47. Evangelium est nuntium bonum. Homil. 8, super *Matth.*

48. Ubi est virtus Evangelii, in figuris litterarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis : si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quam circa collum suspensa. *Ibid.*, homil. 43, in illud XXIII : *Dilatant phylacteria sua.*

49. Si in quacunque domo Evangelium est, illuc diabolus ingredi non audet. Quanto minus animam ei assiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? *Prosec.*

50. Sanctifica igitur animam, sanctifica corpus: hoc continget, si Evangelium semper et animo habueris et lingua. Homil. 31, super *Joannem.*

51. Mel quamvis amarum sit ægrotantibus, natura tamen dulce est : sic et Evangelium boni odoris est, etiamsi qui pereunt increduli; nec enim Evangelium facit, ut illi pereant, sed illorum amentia. Homil. 5, super III, *Cor.*

S. PETRUS DAMIANUS. 52. Cuncta sancti Evangelii præcepta crucem spirant, et ut crux post Christum portetur invitant. Opusc. 25, cap. 2.

S. PROSPER. 53. De Evangelio vivunt, qui nihil habere proprium volunt, qui nec habent, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Lib. 2, *de Vita contemplat.*, cap. 14.

EUCHARISTIA.

Etymologia. Eucharistia græca dictio est εὐχαριστία enim græce, latine gratiarum actio dicitur. COLLECTOR.

Sacramentum corporis et sanguinis Christi dicitur propter sui excellentem virtutem Eucharistia, id est, bona gratia. *De Quæst. circa Epist.* I *ad Cor.*, quæst. 85. HUGO A S. VICTORE.

Sacramentum corporis Christi a communi cœna dicitur (cœnon quippe Græci dicunt commune), quia commune debet esse omnibus fidelibus et justis. Super I *ad Cor.*, cap. XI, can. 20. S. DEMIGIUS

Definitio. Eucharistia est sacramentum, quo verum Christi corpus, atque sanguis sub speciebus panis et vini continetur, nobis ut offeratur, adoretur, atque sumatur relictum. CATECHISM. ROMANUS.

Eucharistia est communio, per quam cum Christo commercium habemus, ac carnem ipsius et divinitatem percipimus, atque adeo nos inter nos communicamus atque copulamur. Lib. 4, *de Fide orthodox.*, cap. 14. S. JOAN. DAM.

Eucharistia est sacramentum unitatis ecclesiasticæ, quæ attenditur secundum hoc, quod multi sunt unum in Christo. Part. 3, *Summæ*, quæst. 82. S. THOMAS AQUINAS.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Minus digne communicat, qui in peccatis manens, eo fine accepit ut melior fiat. *Prosec.* S. ALBERTUS MAGNUS.

2. Nam ex sumptione Eucharistiæ nullus malus fit bonus, sed malus pejor efficitur, et bonus in bono roboratur : sicut febricitantem vinum necat, et sanum lætificat et confortat. Part. 2, *de Paradiso animæ*, cap. 24, *de Vitiis.*

3. Sacramentum istud quod accipis, Christi sermone conficitur : sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt in id mutare, quod non erant? *De Mysteriis initiandorum*, cap. 9. S. AMBROS.

4. Vera caro Christi ibi est, quæ crucifixa est, quæ sepulta est, et vere carnis illius sacramentum est. *Ibid.*

5. In isto sacramento Christus est, quia corpus est Christi, non vero corporalis esca, sed spiritalis est : corpus enim Dei, corpus est spiritale; corpus Christi, corpus est divini spiritus. *Ibid.*

6. Meus panis est usitatus, sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum : ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. *Prosec.*

7. Quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? consecratione : consecratio quibus verbis est, et cujus sermonibus? Domini Jesu.

8. Ubi venitur ut coficiatur venerabile sacramentum, jam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi.

9. Non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi quod jam corpus est Christi. Lib. 4, *de Sacram.*, cap. 4.

10. Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere, ut semper mihi peccata dimittantur; qui semper pecco, semper debeo habere medicinam. *Ibid.*, cap. 6.

11. Qui vulnus habet medicinam requirit : vulnus est, quia sub peccato sumus, medicina est cœleste et venerabile sacramentum. Lib. 5, *de Sacram.*, cap. 4.

12. Ne veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptionis, ideo in similitudinem quidem accipis sacramentum; sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris. *Ibid*, lib. 6, cap. 1.

13. Quanta, Domine Jesu Christe, cordis contritione, et lacrymarum fonte, quanta reverentia et tremore, quanta corporis castitate, et animi puritate, istud divinum et cœleste sacrificium est celebrandum? *Prosec.*

14. Ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summa imis junguntur.

15. Ubi adest præsentia sanctorum angelorum, ubi tu es Sacerdos et sacrificium mirabiliter et ineffabiliter constitutus.

16. Quis digne hoc celebrare poterit, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? *Precat. ante Missam.*

17. Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit : sic vive, ut quotidie merearis accipere : qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Lib. 5, *de Sacram.*, cap. 4.

S. ANTONIN. 18. O pretiosum convivium, magnificum, salutiferum, et omni suavitate repletum ! *Prosec.*

19. Hoc purgantur peccata, virtutes augentur, et omnium charismatum abundantia mens impinguatur. Part. 3, tit. 14, *de Sacramentis*, cap. 1, § 5.

20. Quid melius corpore et sanguine Domini nostri? nihil in sacrificiis majus esse potest, nec ulla oblatio major reperitur. *Ibid.*, cap. 4.

S. AMBROS, August. 21. Cibus sum grandium, cresce et manducabis me : nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Lib. 7 *Conf.*, cap. 10.

22. Si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet a quotidiana medicina Dominici corporis separare : faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. *Prosec.*

23. Ille honorando non audet quotidie sumere, et iste honorando non audet ullo die prætermittere : contemptum non vult cibus ille, sicut manna fastidium. Epist. 118, *ad Januarium*, cap. 3.

24. Solvere inaures timent, et corpus Christi cum signo diaboli accipere non timent. Epist. 73, *ad Possidium.*

25. Manna typus est escæ spiritualis, quæ resurrectionis Domini veritas facta est in Eucharistiæ mysterio. Ex *Quæst. veteris et novi Testamenti*, quæst. 95, part. 2, *de novo Testament.*

26. Quotidie Eucharistiæ communionem percipere, nec laudo nec reprehendo : omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo et hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit : nam habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari. *De Ecclesiasticis dogmatibus*, cap. 53.

27. Quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cætero voluntatem, et communicaturus satisfaciat lacrymis et orationibus, et confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus et securus : sed hoc de illo dico, quem capitalia et mortalia peccata non gravant. *Prosec.*

28. Nam quem mortalia crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius publica pœnitentia satisfacere, et ita sacerdotis judicio reconciliatum communioni sociari, si vult non ad judicium et condemnationem sui Eucharistiam percipere. *Ibid.*

29. Paveat quem vera delectat pœnitentia, ut non prius ad Domini corpus acccedat, quam confortet illum conscientia bona. *De Vera et falsa pœnit.*, cap. 15.

30. Corporis et sanguinis Christi sacrificium, successit omnibus illis sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri. Lib. *de Civit. Dei*, cap. 20.

31. Sicut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed male accipiendo locum in se diabolo præbuit : sic indigne quisque sumens Dominicum sacramentum, non efficit, ut quia ipse malus est malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Lib. 5, *de Baptismo*, cap. 8.

32. Vis ut Deus det se tibi? quid si quod vis habere, non vult ipse ut habeas, ut se tibi det? impedimenta removet, ut intret ad te. Super *Psalm.* LXXXV, vers. 4.

33. Quidquid mihi præter Deum est, dulce non est : quidquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum, et se mihi det. Super *Psalm.* XXVI, enarrat. 2, vers. 14.

34. Nemo Christi carnem manducet, nisi prius adoraverit. Super *Psalm.* XCVIII, vers. 5.

35. Christus est panis vivus, qui de cœlo des-